

HIJ IS VERREZEN !

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT / P106088

V.U. : A. VAN DER SCHRAELEN, DRIESHEIDE 45, B-2980 ZOERSEL

NR. 75 / MEI-JUNI 2015

AFGIFTEKANTOOR : ANTWERPEN X

RUSLAND EN DE AMERIKAANSE OCTOPUS

Op 9 februari 1990 stemde Michail Gorbatsjov, de laatste leider van de Sovjet-Unie, ermee in dat het weldra één gemaakte Duitsland in zijn geheel zou toetreden tot de NAVO. Als tegenprestatie engageerde Washington zich ertoe dat de Atlantische Alliantie zich niet verder naar het oosten zou uitbreiden.

Na de ontbinding van het Warschaupact en het uiteenvallen van de USSR begint voor het Rusland van Boris Jeltsin een schijnbaar niet meer te stoppen neergang. Moskou verklaart zich bereid tot samenwerking met de NAVO via verschillende internationale instanties, maar de VS breken hun belofte: op 12 maart 1999 breidt de NAVO zich oostwaarts uit met de toetreding van Polen, de Tsjechische republiek en Hongarije.

Hetzelfde jaar grijpt het drama van Kosovo plaats: Servië wordt door de VS en de landen van de NAVO beroofd van zijn bakermat na 78 dagen van intensieve bombardementen. « Zij hebben aan dat Slavische broederland zijn historische provincie ontno-

men om er een nieuwe, mohammedaanse staat van te maken, onafhankelijk in 2008 en vandaag groten-deels in handen van de Kosovaars-Albanese maffia » (Frédéric Pons, *POUTINE*, Calmann-Lévy, 2015, p. 296) [... en van *Islamitische Staat*, waarvan de zwarte vlaggen boven heel wat ondertussen hermetisch afgesloten dorpen wapperen ! – red. KCR].

Voor Moskou is deze kwestie een echt drama: de diplomatie en het leger van Rusland zijn onmachtig gebleken om een orthodox broederland ter hulp te komen. De Russen worden er zich van bewust dat zij in de internationale betrekkingen moeten zorgen voor een tegengewicht tegen de almacht van de Verenigde Staten, die vastbesloten zijn de wereld te hertekenen volgens hun eigen onmiddellijke belangen.

Wanneer Poetin eind 1999 Jeltsin opvolgt, wijzigt hij niets aan de doelstelling om de relaties met de NAVO te herstellen. Van 2000 tot 2007 zetten Rusland en de Alliantie inderdaad hun samenwerking

Vladimir Poetin, de man die door de VS en de rest van het Westen het meest gehaat wordt. Waarom? Omdat hij weigert zijn land uit te leveren aan liberalisme en goddeloosheid en van Rusland een werkelijk soevereine, christelijke staat wil maken.

HIS MASTER'S VOICE

De Oekraïense president Porosjenko benoemde op 2 december 2014 drie buitenlanders als minister.

Aivaras Abromavicius is een Litouwse bankier die geen woord Oekraïens spreekt. Hetzelfde geldt voor Aleksander Kvitashvili, een Georgiër die een tijdlang in de VS studeerde en werkte. Natalie Jaresko ten slotte werd geboren in Chicago als dochter van Oekraïense immigranten en bekleedde verschillende belangrijke posten aan het Amerikaanse *State Department*, het ministerie van Buitenlandse Zaken. Zij werkte samen met het IMF en met de Wereldbank. Privé is zij actief als investeringsbankier.

De drie kregen van Porosjenko het Oekraïens staatsburgerschap op de dag zelf van hun benoeming tot minister. Tegen de grondwet in behoudt Jaresko ondertussen wel de Amerikaanse nationaliteit...

verder met ondermeer de oprichting van de *NATO-Russia Council*.

DE STRIJD TEGEN HET TERRORISME... VAN DE VS

Na de aanslagen van 11 september 2001 was Rusland, dat ervaring met het terrorisme had opgedaan in Tsjetsjenië, het eerste land om de VS te steunen in hun offensief tegen de taliban in Afghanistan. Die steun was des te nuttiger voor de vrede omdat de Amerikanen erdoor gedwongen werden hun hulp aan de Tsjetsjeense terroristen te staken... Omdat Moskou die samenwerking koste wat het kost wilde verder zetten, stond het in 2009 het transport van Amerikaans militair materieel over zijn grondgebied toe; op die manier werd Washington een transit door Pakistan bespaard, want die was bijzonder gevaarlijk geworden door de toename van aanslagen op de route tussen Karachi en de verschillende grensovergangen met Afghanistan.

Maar voor Poetin kon er geen sprake van zijn dat de strijd tegen het terrorisme een dekmantel zou worden voor het destabiliseren van de internationale orde. Rusland stelde systematisch de eenzijdige acties van zijn « Amerikaanse partners » aan de kaak. Die waren bedoeld om soevereine staten en internationaal erkende regeringen tegen te werken met geweld, economische druk, verspreiding van valse informatie of zelfs inmenging in binnenlandse aangelegenheden; einddoel was het omverwerpen van « hinderlijke » regimes. Als die acties dan nog voor vrede, wet en orde in de betrokken landen gezorgd hadden... Het tegenovergestelde was altijd waar! Poetin legde dit op een treffende manier uit op 24 oktober 2014 in zijn toespraak voor de *Valdai Club* [een internationale debatclub, opgericht in 2004, die de dialoog tussen de Russische en de internationale intellectuele elite wil promoten – red. KCR]:

« Tijdens mijn gesprekken met de Amerikaanse en Europese leiders sprak ik altijd over de noodzaak

om **samen** te strijden tegen het terrorisme, het te beschouwen als een uitdaging op mondiaal niveau. Wij kunnen deze dreiging niet in afzonderlijke stukjes hakken met behulp van twee maten en twee gewichten. Onze partners drukten hun instemming uit, maar enige tijd later stonden we terug bij het beginpunt. Eerst was er de militaire operatie in Irak, daarna was er Libië dat tot aan de rand van de afgrond gedreven werd. Waarom werd Libië tot zo'n situatie herleid? Vandaag is het een land dat dreigt volledig ontmanteld te worden en dat verworpen is tot een oefenterrein voor terroristen. » Hij bevestigde daarmee wat hij al in 2007 in München gezegd had: « Eenzijdige en vaak onwettelijke acties hebben nog geen enkel probleem opgelost. Erger nog, zij hebben geleid tot nieuwe menselijke tragedies en nieuwe spanningshaarden. »

De Russische president vervolgde: « In Syrië zijn de VS en hun bondgenoten begonnen met het rechtstreeks financieren en bewapenen van de rebellen. Zij lieten hen toe om hun rangen aan te vullen met huurlingen uit verschillende landen. Sta me toe u te vragen waar die rebellen hun geld, hun wapens en hun militaire specialisten vandaan halen? Hoe is Islamitische Staat erin geslaagd om zo'n machtige organisatie te worden, in de feiten zelfs een echte militaire macht? »

Het geld komt niet alleen meer van de drugs-handel. De verkoop van aardolie uit de gebieden die door de terroristen gecontroleerd worden, brengt ook zeer veel op. Maar er is meer:

« Nadat in Irak Saddam Hoessein omvergeworpen was, liet men de staatsinstellingen, met inbegrip van het leger, als een puinhoop achter. Inder tijd zegden wij: "Wees heel, heel voorzichtig. Jullie zetten al die mensen op straat, wat gaan zij doen? Vergeet niet dat zij, wettig of niet, deel uitmaakten van het kader van een grote regionale macht..." Wat was het resultaat? Tienduizenden oud-militairen en officieren van de Baath-partij kwamen op straat terecht en hebben vandaag de rangen van de rebellen vervoegd. Misschien verklaart dat waarom Islamitische Staat blijkbaar zo efficiënt te werk gaat. In militaire termen gesproken treedt IS zeer vakkundig op en beschikt de organisatie over een erg bekwaam kader. Rusland heeft herhaaldelijk gewaarschuwd voor de gevaren van eenzijdige militaire acties, voor interventies in de zaken van soevereine staten, voor geflirt met extremisten en radicalen. Wij hebben er op aangedrongen dat de groeperingen die vochten tegen de centrale Syrische regering, en dan vooral Islamitische Staat, opgenomen zouden worden op de lijst van terroristische organisaties. Maar hebben wij enig resultaat bereikt? »

We moeten daar nog aan toevoegen dat het eerste slachtoffer van de onbezonnen Amerikaanse strategie de burgerbevolking was, meer bepaald de christelijke bevolkingsgroepen. De regeringen die

hen tot dan toe beschermden tegen het fanatisme van de moslims werden door Washington verzwakt of geliquideerd : in Irak, in Syrië, in Libië [en vergeten we ook de Egyptische Kopten niet na de val van Moebarak ! – red. KCR].

Ondertussen bleef Washington ook in Europa actief. De uitbreiding van de NAVO in oostelijke richting ging onverminderd door : bijna alle voormalige satellieten van het Warschaupact en zelfs de drie Baltische staten (oude Sovjetrepublieken) werden in de Alliantie opgenomen. Dat bracht de installatie van nieuwe NAVO-bases met zich mee, altijd maar dicht tegen de Russische grenzen. Poetin reageerde op 13 februari 2007 : « *Het spreekt voor zich, denk ik, dat de uitbreiding van de NAVO niets te maken heeft met de modernisering van de Alliantie of met de veiligheid in Europa. Integendeel, het gaat om een ernstige provocatie die het niveau van het wederzijds vertrouwen sterk verlaagt. Wij hebben het volste recht openlijk te vragen tegen wie die uitbreiding is gericht.* »

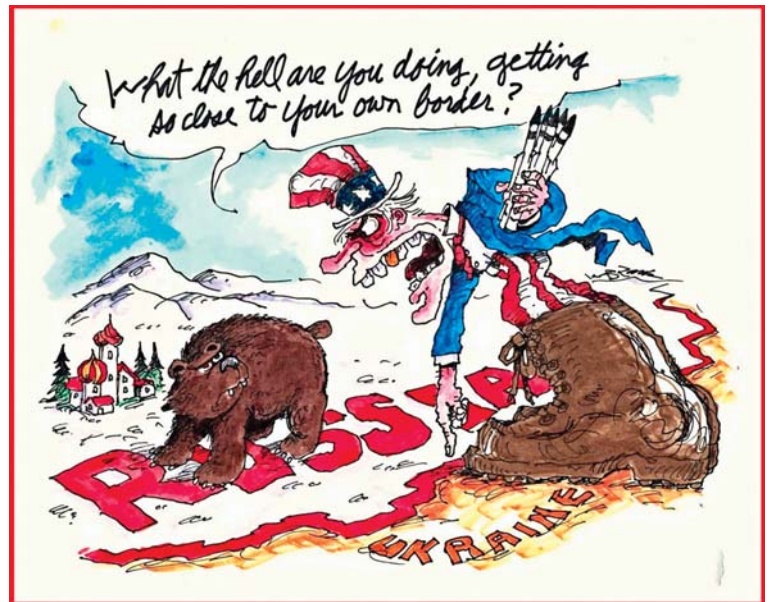
VAN DE ORANJEREVOLUTIE...

Van oudsher heeft Oekraïne een nauwe band met Rusland, want in Kiëv stond de wieg van de Russische christelijke beschaving. "Klein-Rusland", zoals Oekraïne genoemd wordt, deelde de eeuwen door het lot van zijn grote broer.

Ondanks de ontbinding van de Sovjet-Unie in 1991 bleef tussen de twee zelfstandig geworden landen een intense commerciële activiteit bestaan. Rusland moet zijn gas naar Europa kunnen exporteren doorheen de drie grote pijpleidingen die over het Oekraïense grondgebied lopen. Omgekeerd voert het land staal in gefabriceerd in de Donbass, het industrieel bekken in Oost-Oekraïne. Van hun kant hebben de Oekraïeners het aardgas van hun buur broodnodig om hun industrie te doen draaien en verkopen zij hun producten (graan speelt een heel belangrijke rol) op de Russische afzetmarkt.

Oekraïne lijdt echter aan interne verdeeldheid. Het zuiden en het oosten van het land zijn voor het merendeel bevolkt door orthodoxe Russischsprekenden, terwijl het noorden en het noordwesten – streken die vroeger onder de invloed van Polen en Litouwen stonden – vooral katholieke uniaten tellen. Deze godsdienstige verdeeldheid ligt aan de basis van een politieke verdeeldheid in twee kampen : één dat aanhanger is van toenadering tot Europa en één dat zich aangetrokken voelt tot Rusland.

Het is in die moeilijke context, die bovendien verergerd werd door de veralgemeende corruptie van de Oekraïense politieke klasse, dat in 2004 de zgn. Oranjerevolutie uitbreekt, « in het geheim ondersteund door Amerikaanse en Duitse organisaties voor de verdediging van de Rechten van de Mens en de democratie » (F. Pons, *op. cit.*, p. 309). Onder druk van

De Russische beer wordt er door een tot de tanden bewapende Uncle Sam van beschuldigd te dicht bij zijn eigen grens te komen... terwijl de VS zich zonder schroom installeren in een buurland van Rusland !

de straat en van de Verenigde Staten wordt Viktor Joesjtsjenko verkozen tot president van Oekraïne. Hij kiest voor een confrontatiepolitiek met Rusland en start onderhandelingen om Oekraïne te doen toetreden tot de NAVO en de Europese Unie, waardoor Poetin en Medvedev verplicht zijn een zeer kordate buitenlandse politiek te voeren tegen Washington en zijn nieuwe satelliet Kiëv.

Uiteindelijk verkrijgt Joesjtsjenko in 2008 voor zijn land niet het begeerde statuut van kandidaat voor NAVO-lidmaatschap. De mogelijke toetreding tot de EU wordt *sine die* verdaagd. Omdat Oekraïne niet tijdig een bezuinigingspolitiek heeft opgestart met beheersing van de uitgaven en stelselmatige aflossing van de schulden, wordt het land in 2010 zwaar getroffen door de financiële crisis. Bij de presidentsverkiezingen moet Joesjtsjenko, die een volledig leeggeblode economie achterlaat, plaats ruimen voor Viktor Janoekovytsj, de man van wie de verkiezing in 2004 ongeldig was verklaard. Hij staat veel gunstiger tegenover Moskou en is bereid om in april 2010 een akkoord te ondertekenen waarbij Oekraïne de huur van de zeemachtbasis van Sebastopol verlengt tot in 2042, in ruil voor een verlaging van de prijs van het Russische aardgas met... 30 %. De Oranjerevolutie lijkt ingedijkt, tot ze vier jaar later in alle hevigheid terug uitbarst.

... NAAR DE BLOEDIGE REVOLTE VAN MAJDAN

De burgeroorlog die momenteel in de Donbass woedt, heeft tot op vandaag meer dan vijfduizend doden en elfduizend gewonden geëist. Meer dan een miljoen Oekraïeners zijn erdoor uit hun huizen verdreven. Naast deze menselijke catastrofe is er de vernietiging van 80 % van het economisch potentieel van de gevechtszones ; de kosten voor de heropbouw zouden op dit moment kunnen oplopen tot 11 miljard dollar.

De hoofdverantwoordelijkheid voor deze ramp ligt in eerste instantie bij de politici die elkaar aan het hoofd van het land zijn opgevolgd sinds de "onafhankelijkheid" van Oekraïne in 1991. « *Presidenten, eerste ministers en parlementariërs hebben mekaar afgelost, maar hun houding tegenover het land en zijn bevolking is dezelfde gebleven* », legde Poetin op 18 maart 2014 voor de Doema uit. « *Zij hebben het land als een melkkoe behandeld, ze hebben met mekaar gevochten om de macht en de schatkist en ze hebben zich nauwelijks beziggehouden met de gewone mensen.* » Wat het land eigenlijk gemist heeft, is een Oekraïense Poetin!

Al even beslissend was de actie ondernomen door de VS en de Europese Unie om Oekraïne ertoe te brengen een associatieverdrag met Europa te sluiten; de enige bedoeling daarvan was het land los te weken uit de invloedssfeer van Rusland. Dat verdrag was tegengesteld aan de belangen van zowel Oekraïne als Rusland (dat ten andere heel bewust buiten de discussies werd gehouden). De puur technische beslissing van president Janoekovytsj om de ondertekening van het akkoord op de valreep uit te stellen, was simpelweg het voorwendsel waarop verschillende Amerikaanse ngo's als *Freedom House*

en *National Endowment for Democracy* [dat in 2012 meer dan 3 miljoen dollar spendeerde aan allerlei "programma's" in Oekraïne – red. KCR] wachtten om het vuur aan de lont te steken: Washington ontkende, organiseerde, financierde en omkaderde een gigantische opstandige beweging en schrok er daarbij niet voor terug om Oekraïense extreemrechtse groeperingen in te zetten. Deze *onwettige staatsgreep* leidde uiteindelijk tot het gewapend verzet van de Russischsprekende gebieden in het Donetsbekken.

Rusland heeft niets anders gedaan dan zijn eigen belangen te verdedigen. Het land is volkomen wettig tussenbeide gekomen om de Russische bevolking op de Krim, die rechtstreeks bedreigd werd door de opstandige "regering" in Kiëv, ter hulp te komen. En al even wettig heeft Poetin de strategische belangen van Moskou met betrekking tot de haven van Sebastopol beschermd: op vraag van de autoriteiten van de Krim heeft hij het schiereiland als autonome republiek in de Russische Federatie opgenomen. Het akkoord van Oekraïne was niet nodig, vermits dat land *geen wettige regering* meer had!

broeder Pierre-Julien van de Goddelijke Maria

DE MOORD OP NEMTSOV

Op 27 februari werd oppositie-politicus Boris Nemtsov in het centrum van Moskou doodgeschoten. « *DE ZOVEELSTE MARTELAAR ONDER POETIN* », titelde *De Standaard* op 2 maart zonder verpinken.

In *Valeurs Actuelles* stelt Frédéric Pons die vooringenomenheid van de westerse media tegenover de Russische president aan de kaak: « *De moord op Boris Nemtsov heeft in het Westen opnieuw een beschuldigende razernij uitgelokt, alsof de verantwoordelijkheid van Vladimir Poetin al onmiddellijk geen enkele twijfel liet bestaan. Bepaalde commentatoren hebben zelfs verzekerd dat, als Poetin al niet rechtstreeks de opdracht gaf, hij er in elk geval wel verantwoordelijk voor was, door "de patriotische hysterie die door het gezag aangemoedigd wordt" en door zijn ideeën... In de huidige context is deze moord volledig tegengesteld aan de belangen van het Kremlin, om niet te zeggen volkomen idioot. Poetin had inderdaad gekozen voor toenadering tot Europa, om de westerse sancties niet te verergeren. Het staakt-het-vuren in*

het oosten van Oekraïne, hoe onvolmaakt ook, was op het terrein realiteit aan het worden. De moord op Nemtsov kan deze strategie alleen maar verzwakken » (5 maart 2015).

Hoe belangrijk was Nemtsov (*1959)? In feite trok hij veeleer de westerse media aan dan zijn eigen landgenoten. « *Voor veel Russen brachten zijn officiële functies in de jaren 1990 hem in verband met de ergste jaren van het postcommunistische Rusland: de algehele ineenstorting van het land.* » De politicus was inderdaad in 1997-1998 vicepremier onder Boris Jeltsin. Ten gevolge van de roebelcrisis (1998) en de krach van de Russische beurzen was hij genooddakt op te stappen.

Nemtsov en zijn vrienden veroordeelden het "Poetinregime" zonder echter de grote meerderheid van de bevolking aan hun kant te krijgen. « *Het is precies om de macht van Rusland te herstellen dat de Russen Poetin sinds het jaar 2000 onafgebroken herkiezen. Zij zijn hem dankbaar dat hij het land uit het moeras gehaald heeft. Ze*

verdragen zijn autoritaire methodes omdat ze weten waaraan ze ontsnapt zijn » (*ibid.*).

De voor 1 maart aangekondigde protestmars tegen het regime liep dan ook met een sisser af: vijftigduizend manifestanten op een bevolking van 12 miljoen Moskovieten. « *Zelfs La Croix dat ter plaatse een enquête hield, kon enkel de geestesgesteltenis van de deelnemers constateren: "Ik kan niet geloven dat de president zelf het bevel kan gegeven hebben om één van de voornaamste leiders van de oppositie te vermoorden", zegt een betoger genaamd Dmitri verzachtend, ondanks alle pogingen van La Croix om ons dat toch te doen geloven. Wie heeft dan wél de opdracht gegeven? Poetin heeft beloofd de moordenaars te vinden. Het volstaat misschien om na te gaan wie profiteert van de misdaad: personen die er belang bij hebben dat de strategie van Poetin met betrekking tot het bestand van Minsk verzwakt en gecompromitteerd wordt* » (broeder Bruno, conferentie van 8 maart 2015).

KIËV, BAKERMAT VAN DE RUSSISCHE BESCHAVING

De wieg van Rusland staat in Oekraïne, dat niet toevallig altijd “Klein-Rusland” is genoemd. Het was in Kiëv dat de H. Vladimir het doopsel ontving en dat de kerstening van het oude Roes een aanvang nam. In zijn magistrale studie *LA RUSSIE AVANT ET APRÈS 1983* (CRC nr. 184, december 1982) wijdde abbé Georges de Nantes een boeiend hoofdstuk aan « De bewonderenswaardige christenheid van Kiëv ».

« **H**ET Russische volk is werkelijk drager van de waarheid. Sinds de verschijningen in Fatima weten de katholieken dat wij een bijzondere lotsbestemming hebben. En de zogeheten Russische revolutie is een niet-Russische poging geweest om aan dat lot te ont-komen... » (Vladimir Volkoff, *Le montage*, 1982, p. 263).

Voor ons katholieken, die er aan gewoon zijn dat Onze-Lieve-Vrouw in een katholiek land verschijnt om zich in de eerste plaats met *ons* bezig te houden, zou die voorliefde voor Rusland erg intrigerend moeten zijn. Het gaat er niet alleen om door de bekering van dit land een eind aan onze angst te zien komen [dit artikel werd geschreven in 1982, onder de dreiging van een Sovjetinvasie – red. KCR]; het gaat ook om het heil van het Russische volk zelf, dat onze hemelse Vader op bijzondere wijze aan het Onbevlekt Hart van Maria heeft toevertrouwd. Verdient het land dat? Is het “heilige Rusland” werkelijk zo heilig?

Als ik geloof mag hechten aan mijn leermeester Mgr. Rupp, die zeer goed de Slavische wereld en de Oosterse Kerken kende, dan is het Russische volk diepchristelijk en *bij uitstek een evangelisch volk*. We moeten absoluut de geschiedenis van Rusland bestuderen om beter te kunnen begrijpen wat God

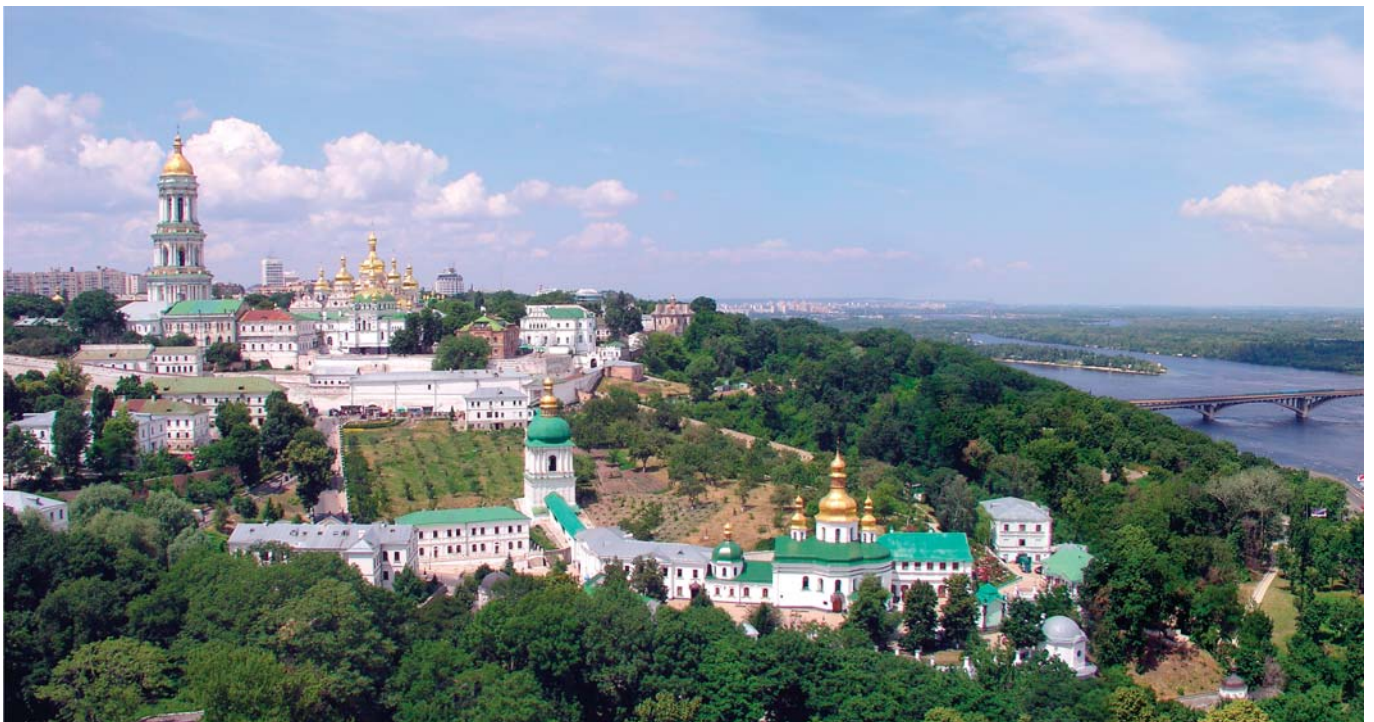
met dit volk voorheeft. Zo zullen we zelf vaststellen welke bewonderenswaardige eigenschappen het door de H. Maagd zo beminde Rusland bewaard heeft – eigenschappen waardoor het de wereld zal evangeliseren – en door welke lelijke en kwaadaardige fouten het gekenmerkt wordt waardoor er zo’n grote rampspoed over het land gekomen is.

HET DOOPSEL VAN RUSLAND

Alles begint in Kiëv, de bakermat van de Russisch-christelijke beschaving.

De Slaven stichten Kiëv en Novgorod in de 8ste eeuw. De Vikingen van Roerik vestigen in de volgende eeuw een reusachtig rijk tussen de Baltische en de Zwarte Zee. Toch moet ik de lezer waarschuwen: heel de oorsprong van Rusland is een duistere kwestie; vermenging, migraties, opeenvolging van rassen en volkeren, vooral in het Oosten, maken de taak van de historicus er niet gemakkelijker op...

Vikingen en Roes van Kiëv trekken in 860 samen op naar Constantinopel om het te belegeren; zij worden echter teruggeworpen door de tussenkomst van de *Theotokos*, de Moeder Gods. Paradoxaal genoeg, vermits het om hun nederlaag ging, blijven de Russen tot op vandaag deze gebeurtenis vieren op 1 oktober, feest van de Tussenkomst van de

HET HOLENKLOOSTER VAN KIËV, GELEGEN OP EEN HEUVEL DIE UITKIJKT OVER DE DNJEPR.

Het werd gesticht in 1051 door een monnik van de berg Athos met de bedoeling de Byzantijnse monastieke traditie in het rijk van Kiëv in te voeren. De huidige gebouwen zijn grotendeels opgetrokken in Russische barok (18de eeuw), maar onder de grond bevindt zich nog een uitgebreid gangenstelsel met tal van oeroude kapellen. Deze eerbiedwaardige *laura* geldt als het oudste klooster van de Russische christenheid.

Allerheiligste Maagd, terwijl de Grieken alles al lang vergeten zijn !

Tengevolge van dit eerste contact zenden de Byzantijnen missionarissen naar die barbaren in het Noorden. De heilige broeders Cyrillus en Methodius evangeliseren de Bulgaren en dopen hun koning Boris. Zij maken christenen in Kiëv en zetten vervolgens hun buitengewone apostolische tocht verder tot in het middelpunt van Europa, in Moravië. Daar stoten ze overigens op de Germaanse Franken, die de Latijnse ritus aanhangen en de Slavische liturgie afwijzen en bekampen. Bij hun bezoek aan Rome in 867 wordt het werk van de HH. Cyrillus en Methodius door paus Adrianus II goedgekeurd : ze krijgen volledige vrijheid op het domein van de liturgie. De broers vertalen de Evangelies in het Slavisch en stellen ze op schrift met behulp van een nieuw alfabet, het "*cyrillisch*", een verbeterd glagolitisch. Zo zijn zij werkelijk de grondleggers van de Russische beschaving.

In de volgende eeuw wordt de evangelisatie van de Russen met veel succes verder gezet door Bulgaarse priesters. De H. Olga, prinses van Kiëv, bekeert haar kleinzoon, grootvorst Vladimir, die zich met heel zijn volk in 988 laat dopen. Zijn vorstendom is het model van de christelijke staten, met waarlijk evangelische zeden.

Na het overlijden van de H. Vladimir doodt een van zijn heidens gebleven zonen twee van zijn broers om zich van de troon meester te maken ; die laatsten zijn de HH. Boris en Gleb, de "*geofferde Onschuldigen*", want zij verkozen te sterven liever dan een moordende broederstrijd aan te gaan. Zij zijn de eeuwen door de lievelingsheiligen van het Russische volk gebleven.

Onder de regering van grootvorst Jaroslav (1019-1054) beleeft het rijk van Kiëv zijn hoogste bloei. Maar zijn missionaire uitstraling en hoogstaande beschaving zullen nog twee eeuwen lang stand houden, tot aan de inval van de Tataren van de Gouden Horde in 1240. Dan neemt Novgorod de fakkel over.

In Kiëv werd de Russische ziel gevormd. Zij is radicaal evangelisch, bezit een heftig besef van de zonde en een niet minder hevig streven naar heiligheid. Haar obsederend verlangen naar zuivering en transfiguratie gaat gepaard met een kwellende hang naar universele en zelfs kosmische verlossing. Stellig is de diepste grond waarop dit mysticisme stoelt het aangeboren medelijden dat de Rus, die zo vaak bekoord wordt om nutteloos wreed te zijn, telkens voelt opkomen voor "*het onschuldig lijden*" en voor "*de vervolgde rechtvaardige*". Wat is er meer evangelisch dan dit gevoel dat zo diep verankerd zit in de gekerstende Slavische ziel ?

We moeten daar nog andere fundamentele karaktertrekken van het mysticisme van het Russische volk aan toevoegen ; ze zijn niet geïnspireerd door de onmetelijkheid van de Russische vlakte en haar eentonigheid, maar geboren uit de overweging van het Evangelie : de zin voor de gemeenschap, de onthechting ten aanzien van aards bezit. Daaraan wordt voldaan door de bedevaarten, de nooit eindigende omzwervingen van het ene klooster naar het andere en de zielsverrukking in de overstel-

pende weelde van de Byzantijnse liturgie en de schittering van de iconenwanden.

DE RUSSISCHE HEILIGEN

De heiligen waren de bezielers en scheppers van die eerste beschaving in Kiëv. We dienen op te merken dat die heiligen ook erkend zijn door de Rooms-katholieke Kerk, zelfs diegenen die leefden *na* het Byzantijns schisma van 1054. Allemaal zijn het tot op vandaag geliefde volksheiligen.

Op de eerste plaats komen Boris en Gleb, de « heiligen die de Passie geleden hebben », en de H. Igor van Tsjernigov (ca. 1100-1147), evenknie van de H. Lodewijk van Frankrijk aan de oevers van de Dnjepr. Dan volgen de heilige monniken. Antonius de anachoreet staat aan het begin van het kluisenaarsleven in de vele grotten aan de boorden van de Dnjepr. In dat « Holenklooster » voert zijn opvolger, de H. Theodosius, de regel van de stoudieten in (monniken van het Stoudiosklooster in Constantinopel), waardoor deze *laura* het eerste van de grote Russische kloosters wordt. Theodosius verdient zo de titel van patriarch van de Russische monniken... als het ware hun Sint-Benedictus !

Daarna komen de christelijke vorsten, tenminste toch zij die in de ogen van het eenstemmige volk het Koninkrijk Gods op aarde vestigen : Vladimir II Monomach, de Rechtvaardige (1053-1125) ; zijn kleinzoon de H. Vsevolod II (ca. 1100-1146), die kort voor zijn dood in een klooster trad ; en vooral de H. Aleksander Nevski (1220-1263), overwinnaar van de Zweden op de rivier de Neva (1240) – vandaar zijn bijnaam *Nevski* – en van de Teutoonse ridders op het bevroren Peipusmeer (1242).

Tenslotte zijn er de grote bisschoppen, bouwers van kathedralen en missionarissen, zoals de H. Abraham van Smolensk, de eerste *starets* : een monnik die altijd bereid is raad en geestelijke vertroosting te geven aan de vele pelgrims die hem komen opzoeken.

Zo is de levenskracht van het Russische christendom verzekerd. De Byzantijnse liturgie is er het essentiële voedsel van. « *Wij dachten dat we in de Hemel waren en niet meer op aarde* », hadden de afgezanten van de H. Vladimir hem gezegd bij hun terugkeer uit Constantinopel, sprekend over de liturgische diensten die zij bijgewoond hadden in de Hagia Sophia. De cultus van de iconen, overgenomen van de Byzantijnen – de bekering van het rijk van Kiëv vond plaats kort na de triomf van de orthodoxie over het iconoclasme (842) – geeft de Russische spiritualiteit haar intieme vurigheid. En, niet te vergeten, de devotie tot de heilige apostelen Petrus, Paulus en Andreas, en bovenal tot de Allerheiligste Maagd Maria, een devotie die door drongen is van een diep respect en zich tegelijkertijd uit in een grote familiariteit.

De Kerk van Kiëv en later die van Moskou blijven overeenkomstig de wil van de heilige stichters, Cyrillus en Methodius, gehecht aan Rome. **Ze zijn waarachtig katholiek.** En anders dan men zich gewoonlijk inbeeldt blijven ze dat op een ongecompliceerde wijze ook lang *na* het Byzantijnse schisma van 1054. Wanneer kardinaal-legaat Humbert de Moyenmoutier

[*lees verder op p. 8*]

« DE GEOFFERDE ONSCHULDIGEN »

Grootvorst Vladimir van Kiëv heeft al twee zonen, Sviatopolk en Jaroslav, wanneer hij een huwelijk sluit met de Byzantijnse prinses Anna. Zij schenkt hem twee kinderen, Boris en Gleb, die een vrome opvoeding krijgen en de oogappels van hun vader worden. Hij vertrouwt hen beiden een rijkstad toe, die zij moeten besturen volgens de hoge morele normen die voortvloeien uit de kerstening van het vorstendom. Boris krijgt Rostov; Moerom (een stad aan de Gouden Ring) is voor Gleb.

In 1015 sterft de H. Vladimir. Ogenblikkelijk grijpt Sviatopolk, bijgenaamd "de Vervloekte", de macht over het rijk van Kiëv. In zijn jaloersheid besluit hij zich ook meester te maken van de gebieden van zijn halfbroers. De twintigjarige Boris, die zijn leger ontplooid heeft aan de oever van de Alta, weigert gehoor te geven aan zijn raadgevers die hem voorstellen als eerste toe te slaan en zich zo van de troon meester te maken. « *Het komt me niet toe mijn hand op te heffen tegen mijn oudste broer. Veeleer wens ik dat Sviatopolk, nu mijn vader dood is, zijn plaats in mijn hart inneemt* » (kroniek van de H. Nestor, een monnik van het Holenklooster, ca. 1110).

Boris wordt in de steek gelaten door zijn soldaten en blijft met enkele dienaren achter, terwijl de door Sviatopolk omgekochte bojaren naderen. Zijn besluit staat vast: « *Ik vlucht niet. Dat Gods wil geschiede.* » In het volle bewustzijn van wat hem te wachten staat, brengt hij zijn laatste nacht in gebed door.

Eerst overheerst nog het verlangen om te leven: « *Heer Jezus Christus, laat me niet sterven, maar strek uw machtige arm uit over mij, arme zondaar. Verlos mij van de razernij van hen die tegen mij optrekken.* » Dan volgt de berusting en bidt hij, de blik gericht op een icoon van de Verlosser: « *Heer Jezus, Gij die onder deze beeltenis op aarde verschenen zijt voor onze verlossing en die vrijwillig uw handen op het Kruis hebt laten nagelen om voor onze zonden te lijden, maak dat ook ik mijn lijden aanvaard.* » Heel in het bijzonder vraagt hij aan God zijn broer vergiffenis te schenken.

Bij het ochtendgloren dringen de moordenaars de tent van de prins binnen en doorsteken hem met hun lansen. Stervend sleept Boris zich naar buiten: « *Ik dank U, mijn Almachtige Heer en God, dat Gij mij in mijn onwaardigheid verleend hebt deelachtig te zijn aan de Passie van uw Zoon. Want Gij hebt uw Eniggeboren Zoon in de wereld gezonden en de boosaardigen hebben hem uitgeleverd aan de dood. En ook ik ben gezonden door mijn vader om het volk van de heidenen die tegen hem opstonden te redden. En zie hoe ik nu verwond ben door de dienaren van mijn vader. Vergeef hen hun zonden, schenk mij de rust in het gezelschap van de heiligen. In uw handen beveel ik mijn geest...* »

Daarop wordt hij afgemaakt.

Daarmee is ook het lot van Gleb bezegeld. De vijftienjarige prins, haast nog een kind – hij wordt altijd baardeloos afgebeeld – is gevlucht per schip, maar wordt al snel door de mannen van Sviatopolk ingehaald. Zij komen aan boord en bevelen de kok van Gleb om zijn meester de keel over te snijden. Wanneer de trouweloze dienaar het hoofd van de prins vastgrijpt, zegt deze enkel: « *Zo wil ik deelnemen aan het Lijden van Christus.* » En zonder zich te verzetten, als een onschuldig lam dat naar de slachtbank wordt geleid, biedt hij zijn keel aan de moordenaars aan en gaat de dood in, zijn geliefde broer tegemoet.

In 1019 wordt Kiëv veroverd door de tweede zoon van de H. Vladimir, Jaroslav, die de geschiedenis zal ingaan als "de Wijze". Hij laat de lichamen van zijn onfortuinlijke halfbroers zoeken en opgraven, waarna hij hen plechtig laat herbegraven in een nieuwe kerk aan hen gewijd. Zij worden in 1071 heilig verklaard onder de bijzondere titel van *strastoterpsy*, « dragers van het Lijden », heiligen die onschuldig het lijden ondergaan hebben. Daardoor hebben zij deelgehad aan de Passie van Christus en genieten zij een bijzondere verering.

De HH. Boris en Gleb worden de beschermheiligen van de Russische orthodoxie en zijn tot op vandaag de meest geliefde volksheiligen.

DE H. BORIS EN DE H. GLEB.
Icoon uit het midden van de 14de eeuw.

in dat jaar de excommunicatiebul tegen patriarch Michaël Cerularius op het altaar van de Hagia Sophia heeft gelegd, keert hij terug naar Rome via Kiëv... waar hij met alle eerbewijzen ontvangen wordt.

Deze trouw zal nog eeuwen duren, ondanks de metropolieten van Kiëv: dat zijn in de regel fanatieke antikatholieke Grieken uitgestuurd door Constantinopel! Om in het Slavisch het begrip "katholiciteit" weer te geven, had de H. Cyrillus de term *sobornost* gekozen, en aan dat concept waren de Russen uitermate gehecht.

Het dient trouwens onderstreept dat veel Russische heiligen van na 1054 ook als dusdanig door de Rooms-katholieke Kerk erkend zijn. Denken we maar aan de H. Sergius van Radonezj (1313-1391) (zie het artikel *De H. Sergius van Radonezj, patroon van het Heilige Rusland* in *HU IS VERREZEN!* nr. 73, januari-februari 2015, pp. 4-8).

DE TSARISTISCHE MYTHE VAN HET DERDE ROME

Door toedoen van de onophoudelijke verwoestende aanvallen van de Tataren in de zuiderse vlakten vluchtte de christelijke beschaving in de 13de en 14de eeuw naar de ondoordringbare wouden van het noorden. Geleidelijk aan werd ze opnieuw geboren in Novgorod, in Rostov en tenslotte in Moskou, waar metropoliet Peter in 1325 zijn zetel vestigde. De kathedraal van de Tenhemelopneming die hij er bouwde, werd de hoofdkerk van heel Rusland.

Dan komt echter de rampspoed over het christelijke Rusland, wanneer Moskou zich in de nasleep van het concilie van Florence (1439) afscheurt van de Moederkerk en uitroept tot het "derde Rome".

Tot vlak na het concilie van Florence kan men niet zeggen dat deze volkeren, zowel die van Kiëv als die van Moskou, formeel gebroken hadden met

Rome. Paus Pius XII heeft dit trouwens welwillend in herinnering gebracht in zijn encycliek *Sacro vergente anno* van 1952.

Het concilie zorgde voor de hereniging van Rome met Byzantium. Ongelukkig genoeg was deze hereniging zeer broos en duurde ze slechts kort. De kerkvergadering werd de oorzaak van de definitieve afscheiding van Moskou van elk van beide obediënties. Want na de definitieve breuk met Rome werd ook de gehoorzaamheid aan Byzantium opgezegd omdat het, in de ogen van Moskou, door zijn hereniging met Rome apostasie gepleegd had en de zaak van de orthodoxie verraden had.

Er moet luid en duidelijk gezegd worden dat de verantwoordelijkheid voor het Russisch schisma volledig bij grootvorst Basilius II van Moskou ligt en niet bij metropoliet Jona. Die laatste werd door Basilius aan de Kerk van Moskou opgedrongen in de plaats van de wettige metropoliet, Isidorus van Kiëv, die uit Florence was teruggekeerd als een vurige apostel van de Eenheid.

In de *Dictionnaire de théologie catholique*, artikel *Russie*, schrijft J. Ledit zeer terecht:

« De verwerping [van Constantinopel] opent een nieuwe periode in de godsdienstige geschiedenis van Rusland. Voor Moskou heeft de Byzantijnse orthodoxie gefaald; de keizer van Constantinopel en zijn patriarch zijn tekort geschoten in hun historische zending. Na het eerste Rome, het antieke, dat van de keizers en de pausen, gaat nu ook het tweede Rome ten onder. De inname van Constantinopel door de Turken in 1453, in het Westen geïnterpreteerd als een straf omdat de Grieken de vereniging van Florence uiteindelijk verworpen hadden, zal voor de Moskoviëten een straf zijn opgelegd aan de Grieken voor hun apostasie: hun recente unie met Rome! Er rest dus enkel nog het derde Rome, Moskou... Moskou werd zo het centrum van de dissidente orthodoxie, maar de voornaamste figuur van het derde Rome was nu de grootvorst, later de tsaar, tenslotte de keizer – in elk geval altijd een leek! »

Een noodlottige breuk, die voltrokken werd op het concilie van Moskou in 1448. Vanaf dat ogenblik zal de *sobornost*, de geestelijke en broederlijke eenheid die in Rusland zo verheerlijkt wordt, heel snel haar mystiek karakter verliezen en herleid worden tot een gedwongen en kille politieke noodzaak. Elke stap weg van Rome wordt betaald met een verzwaring van de wereldlijke macht: op die wet bestaan geen uitzonderingen. De vernedering van de keizer van het H. Roomse Rijk in Canossa (1077) redde het Westen voor vijf eeuwen van de gesel van het *cesaropapisme*.

De funeste stap van Basilius II de Blinde staat aan het begin van zowel het autocratisch regeringsstelsel in Rusland als het verval van het geestelijk leven in Moskovië. Het burgerlijk gezag neemt in macht toe, het geestelijk gezag vervalt tot ondergeschiktheid. De logische consequentie, net geen eeuw later, is de troonsbestijging van een despoot als Ivan de Verschrikkelijke, gekroond als « *vertegenwoordiger van God voor heel Rusland* »!

abbé Georges de Nantes

HET CONCILIE VAN FLORENCE

Het oprukken van de Turken in de 15de eeuw maakte dat de Byzantijnse keizer steeds meer vragende partij werd ten aanzien van het Westen, waarvan hij hulp verwachtte om de dreigende catastrofe af te wenden.

Een grote kerkvergadering werd bijeengeroepen in Ferrara, maar omdat daar de pest uitbrak, ging men graag in op de uitnodiging van Cosimo de' Medici om het concilie te verplaatsen naar Florence. Op 5 juni 1439 werd de verzoening tussen Rome en Constantinopel plechtig ondertekend. De dag daarop weerklonk in de *Santa Maria del Fiore* plechtig in het Grieks en in het Latijn: « *Laat de hemelen jubelen en de aarde juichen, want de muur die de Kerk van het Westen en de Kerk van het Oosten scheidde, is geslecht! Vrede en eendracht zijn weergekeerd!* » De Griekse patriarch en keizer Joannes Paleologus knielden vervolgens aan de voeten van paus Eugenius IV. Het schisma van 1054 was ten einde.

Isidorus, de metropoliet van Kiëv en in die functie de voornaamste vertegenwoordiger van de Russische Kerk, reageerde verheugd op de hereniging. Ook hij ondertekende op zijn beurt het decreet en keerde vol hoop op een nieuwe toekomst voor het christendom naar Kiëv terug.

DE H. LIJKWADE VAN TURIJN IS AUTHENTIEK HET BEDROG VAN DE KOOLSTOFDATERING ONTMASKERD

Van 19 april tot 24 juni 2015 kan de Lijkwade van Turijn opnieuw vereerd worden. « Maar het gaat toch om een vervalsing uit de middeleeuwen ? » Dat is inderdaad wat een aantal fraudeurs ons meer dan een kwarteeuw geleden probeerden wijs te maken. Hieronder volgt een samenvatting van de bevindingen van abbé de Nantes en broeder Bruno over de grootste wetenschappelijke misdaad van de twintigste eeuw.

In oktober 1981 publiceerden de leden van de STURP (*Shroud of Turin Research Project*), een multidisciplinair team van een dertigtal wetenschappers, op een symposium de resultaten van hun onderzoek: « *We kunnen op dit ogenblik besluiten dat de beeltenis op de Lijkwade die van een echte gegeselde en gekruisigde man is. Het gaat niet om het werk van een kunstenaar. De bloedvlekken bevatten hemoglobine en geven ook een positief resultaat op albuminetesten.* »

Daags na het symposium gaf het bestuur van het British Museum aan de directeur van zijn onderzoekslaboratorium, Dr. Michael Tite, de toelating om op te treden als supervisor bij een project om de Lijkwade te dateren met behulp van de koolstofmethode. Van wie dit initiatief uitging en met welke bedoeling bleef een mysterie.

Toen kardinaal Ballestrero, de aartsbisschop van Turijn, op 13 oktober 1988 bekendmaakte dat het onderzoek met de koolstofmethode uitwees dat het beroemde lijnwaad uit de middeleeuwen dateerde, fronsten velen die op de hoogte waren van de formidabele ontdekkingen die kort tevoren door de STURP gedaan waren, dan ook verbaasd de wenkbrauwen. Van twee mogelijkheden één: ofwel waren alle wetenschappelijke bevindingen die wezen in de richting van de authenticiteit van de Lijkwade op de een of andere manier fout... ofwel klopte er iets niet met de koolstofdatering.

Abbé Georges de Nantes en broeder Bruno Bonnet-Eymard voerden een grondig onderzoek uit rond de hele kwestie van de datering. Hun conclusie liet geen twijfel bestaan: er werd bewust en met duistere bedoelingen geknoeid. Niet de Lijkwade is vals, wél de datering ervan door de laboratoria van Tucson (Arizona), Zürich en Oxford.

INBREUKEN OP HET AFGESPROKEN PROTOCOL

In september-oktober 1986 werd onder het gezag van kardinaal Ballestrero een minutieuze procedure op punt gesteld tussen de zeven laboratoria die aangeduid waren voor de koolstofdatering en de Pauselijke Academie voor wetenschappen. Merkwaardig genoeg werden de geleerden van de STURP volledig uitgesloten.

Het *Protocol van Turijn*, 800 bladzijden dik, voorzag echt alles, vanaf het nemen van een staal van de H. Lijkwade door Mechtilde Flury-Lemberg van de *Abegg Stiftung* (Bern), de hoogst gekwalificeerde autoriteit ter wereld voor het uitvoeren van zo'n delicate operatie waarvan al de rest afhing, tot de twee dateringsmethodes die zouden gebruikt worden.

Triomf van de vervalsers: Hall, Tite en Hedges tijdens hun persconferentie van 14 oktober 1988, vóór het bord waarop de vermeende datum van de Relikwie geschreven is... met een spottend vraagteken er achter.

Nadien werd dit protocol op een aantal punten echter niet gerespecteerd:

1. Waarom werd mevrouw Flury-Lemberg opzij geschoven ten voordele van de volslagen onbekende signor Riggi uit Turijn?
2. Waarom werden slechts drie laboratoria (Tucson, Zürich en Oxford) weerhouden en gebruikte men slechts één dateringsmethode?
3. Waarom werd de hele coördinatie uitsluitend in handen gegeven van Michael Tite?
4. Waarom werd de enige écht internationale instelling, de Pauselijke Academie voor wetenschappen – die een zeer grote faam geniet – uitgesloten? We weten enkel dat kardinaal Casaroli in opdracht van Joannes-Paulus II in mei 1987 een brief aan de aartsbisschop van Turijn schreef waarin het bevel werd gegeven de Academie te schrappen (de labo's kregen een kopie van die brief).

Door deze inbreuken op het protocol kreeg Dr. Tite de vrije hand. Hij kon alle initiatieven nemen die hij wilde, zonder controle van wie dan ook. En vergeten we niet dat hij een ideologische tegenstander is van ons katholiek geloof met zijn devoties en "relikwieën".

Voor we overgaan tot de reconstructie van deze *wetenschappelijke misdaad* is het wellicht nuttig alle gebeurtenissen met betrekking tot de datering op een rijtje te zetten.

CHRONOLOGIE VAN DE KOOLSTOFDATERING

1988

Januari. Tite belegt in Londen een vergadering met de vertegenwoordigers van de drie laboratoria (Oxford, Zürich en Tucson) die geselecteerd werden

voor de koolstofdatering van de H. Lijkwade. De Italiaan Luigi Gonella, wetenschappelijk adviseur van kardinaal Ballestrero, is ook uitgenodigd.

Februari-maart. Tite gaat, vreemd genoeg, op zoek naar een stuk lijnwaad dat als twee druppels water lijkt op de Lijkwade; dat blijkt uit een brief die hij op 12 februari naar de Franse onderzoeker Jacques Evin schrijft. De zoektocht van Tite gebeurt in het geheim: als hij in maart naar het tijdschrift *Nature* een brief schrijft, is daarin geen sprake van een "dubbelganger", hoewel hij er volop naar op zoek is. Deze geheime zoektocht naar een monster dat in het protocol niet voorzien is, vormt op zichzelf al een bewijs van de bedrieglijke intentie van de Engelsman.

21 april. In de Dom van Turijn, waar een groep van vijftien personen samengekomen is, gaat Giovanni Riggi over tot het uitknippen van een fragment van de H. Lijkwade, dat hij vervolgens in drie gelijke delen verdeelt. Hij doet hetzelfde met de twee controlemonsters die Tite heeft meegebracht... en waarvan de Engelsman als enige de herkomst en de datum kent. In een zijvertrek mengt Tite, volgens het officieel verslag uitsluitend in aanwezigheid van de kardinaal, de fragmenten van de Lijkwade met de controlemonsters, waarop hij alles in negen stalen kokertjes opbergt. Maar dan gebeurt iets onverwachts: één van de aanwezigen, textielexpert Gabriel Vial, komt plots op de proppen met een "dubbelganger" van het linnen waaruit de H. Lijkwade vervaardigd is: een fragment van de koorkap van de H. Lodewijk van Anjou (1274-1297). Hij heeft het bewuste fragment meegekregen van Evin, aan wie Tite het gevraagd had. Maar Tite had er op gerekend dat het hem persoonlijk via de post zou bezorgd worden, zonder getuigen... Algemene verwarring. Iedereen merkt de woede van Riggi en de ergernis van Tite op, die het weefselfragment eerst weigert en tenslotte toch maar aanneemt op aandringen van Vial. De draden van de koorkap worden in drie kleine omslagen gestoken.

6 mei. In Tucson worden de eerste metingen verricht.

8 juni. Nadat Tucson het onderzoek beëindigd heeft en de resultaten aan het British Museum heeft

meegedeeld, is ook Zürich klaar met de metingen; deze worden eveneens aan Londen doorgegeven.

13 juli. Verbranding van de stalen in het laboratorium van Oxford.

27 juli. David Sox, gezworen vijand van de Relikwie, probeert (weliswaar vruchteloos) op de BBC een uitzending te laten programmeren over het "verdict" dat over de Lijkwade uitgesproken is... nog voor het onderzoek afgesloten is! Hij schrijft bovendien een boek, *The Shroud Unmasked* ("De Lijkwade ontmaskerd"), dat gedrukt wordt twee weken vóór de officiële bekendmaking van de resultaten van de koolstofdatering.

26 augustus. Twee miljoen Britten lezen in de *Evening Standard* een grote kop: « Lijkwade van Turijn is vervalsing ». Het nieuws verspreidt zich als een lopend vuurtje. Vanaf dat ogenblik wordt elke vertraging in de publicatie van de resultaten door het grote publiek gezien als een poging van de katholieke Kerk om de waarheid verborgen te houden. De woordvoerder van de Rooms-katholieke kardinaal van Westminster zegt wel dat « de hiërarchie geen commentaar zal geven alvorens het volledige rapport van het onderzoek gelezen en bestudeerd te hebben », maar het kwaad is geschied.

13 oktober. Kardinaal Ballestrero heeft noch de wijsheid, noch de moed om zich te verzetten tegen de georkestreerde chantage. Hij verklaart dat het weefsel van de H. Lijkwade uit de middeleeuwen dateert... Op dat ogenblik is er nochtans nog altijd geen wetenschappelijk verslag gepubliceerd. De pauselijke bewaarder van de Relikwie veroorlooft zich ook totaal ongepast commentaar, waaruit zijn gering geloof blijkt: « Ik denk niet dat het hier een zaak van wereldwijd belang betreft. Als ik een rondschrijven over de H. Lijkwade aan de bisschoppen zou richten, zouden ze denken dat ik tijd op overschot heb. »

14 oktober. Persconferentie in het British Museum. Tite, geflankeerd door de professoren Hall en Hedges van het laboratorium van Oxford, troont vóór een zwart bord waarop met krijt geschreven staat: 1260-1390, met een spottend uitroepeten erachter. « Geen enkele wetenschapper die naam waardig kan nog geloven in de authenticiteit van de Lijkwade », aldus Hall.

17 november. In de zaal van de Mutualiteit in Parijs gaan abbé de Nantes en broeder Bruno in de tegenaanval. Zij wijzen op het gebrek aan overeenstemming tussen de resultaten van de koolstofproef enerzijds en alle bevindingen die bij vroeger onderzoek van de Lijkwade gedaan werden anderzijds. Bovendien menen zij een aanwijzing van mogelijk bedrog te vinden in het bestaan van een vierde, "clandestien" monster: dat van Gabriel Vial, dat overigens duidelijk te zien is op een foto genomen in het bureau van Wölfli in Zürich.

1989

16 februari. Eindelijk verschijnt het verslag van het onderzoek in het tijdschrift *Nature*. Het is ondertekend door 21 geleerden die verbonden zijn aan één van de drie laboratoria of aan het British Museum.

Broeder Bruno in het kantoor van Douglas Donahue (achteraan, met gekruiste benen) in Tucson. Jull toont in het laboschrift de handtekeningen van de « getuigen » bij het openen van de kokertjes.

24 maart. Goede Vrijdag. Professor Hall ontvangt zijn beloning : 45 zakenlui en « rijke vrienden » schenken hem één miljoen pond voor zijn goede diensten, meer bepaald « het feit dat hij het jaar tevoren bewezen heeft dat de lijkwade van Turijn een vervalsing is ». Hij regelt dat bij zijn emeritaat in Oxford een nieuwe leerstoel archeologische wetenschap zal opgericht worden, bekleed door... Michael Tite.

26 maart. Pasen. Het Italiaanse dagblad *Il Messaggero* ontketent een perscampagne rond de kwestie van het vierde, clandestiene monster. Maar Tite verliest zijn koelbloedigheid niet. Er blijft immers geen spoor meer over van de monsters, die door het onderzoek volledig vernietigd zijn.

7-8 september. Op het symposium van Parijs wordt Tite met alle eerbewijzen ontvangen. Hij moet slechts afrekenen met onsamenhangende tegenwerpingen, die het principe zelf van de koolstofdatering in vraag stellen – wat absurd is. Op dat symposium wordt ook het woord gevoerd door Franco Testore ; hij is de textielexpert die op 21 april 1988 de stalen bestemd voor de labo's gewogen heeft. Verrassend genoeg blijken er plots twee gewichten en twee afmetingen te zijn. Er zijn vooreerst de cijfers van het officiële verslag in *Nature* : uit een strook van 7 cm² werden door Riggi drie gelijke fragmenten geknipt met elk een gewicht van ca. 50 mg. Testore noemt echter andere cijfers : een strook van 8,1 x 1,6 cm, wat in het totaal 12,96 cm² geeft – bijna het dubbele van de strook waarover Riggi en Tite het hadden ! Wie spreekt de waarheid, wie liegt ?

1990

Op de onophoudelijke verzoeken van broeder Bruno om meer duidelijkheid omtrent de vastgestelde verschillen in afmetingen en gewicht komt geen enkele reactie. Alle betrokkenen hullen zich in een (schuldbewust?) stilzwijgen. De 21 ondertekenaars van het rapport in *Nature* geven geen van allen antwoord als ze persoonlijk aangeschreven worden. Tenslotte reist broeder Bruno naar Arizona om zelf vier geleerden te ondervragen ; ze geven alle vier tegenstrijdige antwoorden.

En de Kerk ? Voor paus Joannes-Paulus II is de zaak geklasseerd : hij wijdt er geen enkel woord meer aan. De kapel van de H. Lijkwade in de Dom van Turijn wordt op 4 mei 1990 gesloten voor alle bezoek, « wegens bouwvalligheid »...

RECONSTRUCTIE VAN DE MISDAAD

Toen Ian Wilson, een van de Amerikaanse wetenschappers van de STURP, op een dag het boek van Sox las (*The Shroud Unmasked*), kwam hij tot de ontstellende ontdekking dat « de laboratoria wisten welk staal van de H. Lijkwade afkomstig was », vermits de hoofdverantwoordelijken van elk labo het weefsel in Turijn hadden kunnen observeren toen er een fragment uit geknipt werd. Veel erger nog was dat zij « op de hoogte gesteld waren, zonder enige noodzaak, van de exacte ouderdom van de twee andere stalen » door een begeleidende brief ondertekend door Tite en kardinaal Ballestrero (gereproduceerd in het boek van Sox). « Waarom heeft Dr. Tite die informatie zomaar vrijgegeven ? Ik sta er paf van. »

Willy Wölfli, directeur van het laboratorium van Zürich, met op zijn bureau de drie kokertjes én de omslag met daarin het vierde, clandestiene staal.

Er waren nog meer zaken die niet klopten. De logica zou geweest zijn dat de drie labo's *tegelijker-tijd* zouden werken en hun resultaten *samen* aan Tite zouden doorgeven. Ze werkten echter na elkaar : eerst Tucson, twintig dagen later Zürich en tenslotte Oxford. Waarom ? Om te controleren of hun resultaten wel gelijklopend waren ?

Wie was aanwezig bij het *mescolamento*, het vermengen van de stalen in een zijvertrek van de Dom ? Alleen de kardinaal en Tite, staat in het officiële rapport. Maar op het symposium van Parijs beweerde Gonella plots dat ook hij aanwezig was. En nog wat later verklaarde Wölfli dat hij nog een vierde persoon in het zijvertrek had zien binnengaan : Riggi !

En dan is er natuurlijk het fameuze vierde staal. Het heeft er alle schijn van dat het fragment uit de koorkap van de H. Lodewijk van Anjou moest dienen om op het kritieke moment de plaats van de H. Lijkwade in te nemen. Tite vroeg in het geheim – dat wil zeggen buiten het officiële protocol om – aan Jacques Evin hem een staal te bezorgen van 6 vierkante cm. De stof moest van linnen zijn, in visgraat geweven, ivoorkleurig ; kortom, in alle opzichten identiek aan de Lijkwade. En ze moest met zekerheid uit de 13de-14de eeuw stammen, bij voorkeur zelfs de 14de eeuw...

Broeder Bruno heeft getracht een volledige reconstructie van de misdaad te maken.

Fase 1. Het plan van Tite bestaat erin een verwisseling door te voeren van de stalen van de Lijkwade met controlestalen die hij zelf, zonder enig toezicht van buitenaf, mag uitkiezen. Hij moet zorgen voor twee andere weefselfragmenten. Het eerste daarvan is een middeleeuws weefsel uit de 11de-12de eeuw. Het tweede zou moeten dateren uit het einde van de 13de of de eerste helft van de 14de eeuw ; hij rekent op Jacques Evin om dat weefsel te vinden. Evin stelt de koorkap van de H. Lodewijk van Anjou voor : een ideaal staal ! Maar, o ironie, een poststaking komt roet in het eten gooien. In de overtuiging dat het fragment van de koorkap Londen niet tijdig zal bereiken, stelt Tite zich tevreden

met een stukje weefsel uit de 14de eeuw dat hij naar alle waarschijnlijkheid gevonden heeft in de reserve van het Victoria and Albert Museum.

Fase 2. Turijn, 21 april 1988. Tite heeft de controlemonsters op zak. Op het pakje met het weefsel uit de 14de eeuw – afmetingen : 7 x 1 cm – heeft hij een etiket gekleefd met een valse aanduiding : « weefsel afkomstig van een Egyptische mummie, 1ste eeuw na Christus ». Iets van de 14de eeuw moet dus doorgaan voor iets van de 1ste eeuw... zodat later iets van de 1ste eeuw kan doorgaan voor iets van de 14de eeuw ! Een plan van een geniale eenvoud. Nadat een strook van 8,1 x 1,6 cm [!] uit de Lijkwade geknipt is, maakt Tite zich klaar om alle stalen, die in drie fragmenten verdeeld zijn, in de speciale kokertjes op te bergen. Maar dan verschijnt plotseling Gabriel Vial met het gevraagde fragment uit de koorkap ! Bijna verliest Tite zijn Brits flegma, maar hij beheerst zich en besluit ook dit staal te verdelen over de labo's. Bij gebrek aan kokertjes gebruikt hij kleine omslagen. Het resultaat van de operatie ziet er dus zo uit :

- de 3 kokertjes met nr. 1 : de H. Lijkwade
- de 3 kokertjes met nr. 2 : een middeleeuws weefsel (11de-12de eeuw)
- de 3 kokertjes met nr. 3 : onder het valse etiket “mummie” in werkelijkheid een weefsel uit de 14de eeuw
- de 3 omslagen : koorkap van de H. Lodewijk van Anjou (13de eeuw)

Fase 3. De verwisseling in de laboratoria. Tite heeft zich verzekerd van een medeplichtige in elk van de drie labo's. Deze medeplichtigen voeren hun opdracht uit : zij verwisselen de inhoud van kokertjes 1 en 3. Op die manier neemt een weefsel uit de 14de eeuw de plaats van de Lijkwade in, terwijl de Lijkwade zelf zal gedateerd worden alsof het om een mummie uit de eerste eeuw gaat. Maar het verschil in afmetingen en gewicht tussen de strook uit de Lijkwade en die uit het 14de-eeuwse weefsel leidt ertoe dat de vervalsers elkaar voortdurend tegenspreken en zo zichzelf verraden !

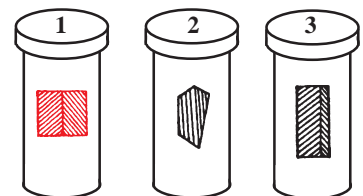
redactie KCR

HET BEDROG IN BEELD GEBRACHT

HET OORSPRONKELIJK PLAN VAN DR. TITE :

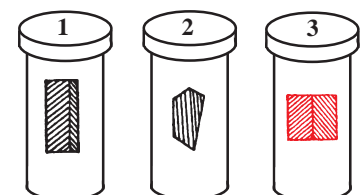
a) Het is zijn bedoeling om in Turijn de stalen als volgt te verdelen :

- in koker 1 : het staal van de H. Lijkwade.
- in koker 2 : een middeleeuws weefsel (11de-12de eeuw).
- in koker 3 : onder het valse etiket “Egyptische mummie” een stukje weefsel uit de 14de eeuw, bedoeld als dubbelganger van de Lijkwade.

b) In elk labo moeten de stalen in kokers 1 en 3 omgewisseld worden :

- in koker 1, met het etiket “Lijkwade” : de pseudomummie uit de 14de eeuw.
- in koker 2, een weefsel uit de 11de - 12de eeuw (ongewijzigd).
- in koker 3, met het etiket “mummie” : de H. Lijkwade.

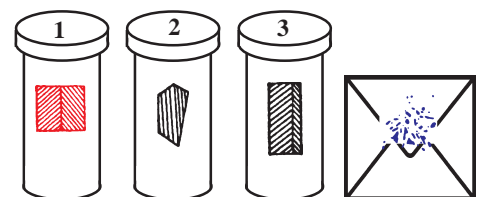
c) Resultaten die moeten verkregen worden :

- *staal 1* : 14de eeuw... Het gaat om de pseudomummie die Tite laat doorgaan voor de Lijkwade !
- *staal 2* : 11de-12de eeuw (het middeleeuws weefsel).
- *staal 3* : 1ste eeuw... Volgens het etiket een Egyptische mummie, in feite de H. Lijkwade !

DE PRAKTISCHE UITVOERING BEWIJST DE MISDAAD :

a) Op 21 april 1988 in Turijn heeft Tite de stalen als volgt verdeeld :

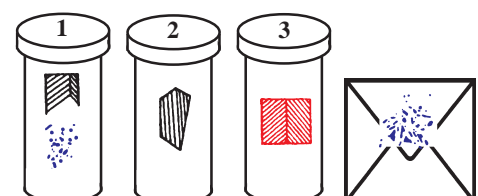
- in koker 1 : de H. Lijkwade.
- in koker 2 : het weefsel uit de 12de eeuw.
- in koker 3 : een stukje weefsel uit de 14de eeuw.
- in de omslag : draden van de koorkap van de H. Lodewijk van Anjou.

b) Na de verwisseling in de labo's bleek dat staal 1 (de dubbelganger van de Lijkwade) een te late en dus ongeloofwaardige datering gaf : 1359-1378, terwijl het historisch vaststaat dat de Lijkwade vanaf 1350 in Lirey publiek vereerd werd ! Daarom moest een nieuwe omwisseling gebeuren : een deel van de inhoud van de omslag (koorkap) diende in koker 1 terecht te komen om als resultaat “1260-1390” te krijgen.

c) Kwetsbare resultaten, technisch perfect, maar statistisch onaanvaardbaar :

- *staal 1* : de statistische analyse bewijst dat de inhoud van de koker niet homogeen was.
- *staal 2* : zoals voorzien.
- *staal 3* : het resultaat geeft een verbluffend juiste datering van de Lijkwade (onder het mom van “mummie”), nl. 11-64 n. Chr. !
- *staal 4* : perfecte datering van de koorkap.

DE MACHINES WAREN PERFECT, HET WAREN DE MENSEN DIE ZE BEDIENDEN DIE NIET DEUGDEN !

PATER DE SMET, « DE GROTE ZWARTROK »

III. AAN HET STERFBED VAN EEN VOLK

In de nrs. 68 en 69 van *Hij is Verrezen !* publiceerden we de twee eerste delen van een artikelenreeks over het leven van de Vlaamse jezuïet Pieter-Jan De Smet (1801-1873). In dit laatste deel zetten we uiteen hoe de protestantse en maçonnieke machthebbers in Washington het schitterend bekerings- en beschavingswerk van de Grote Zwartrok vernietigden en de roodhuiden meedogenloos uitroelden.

DE INDIAANSE KWESTIE

IN 1854 keurde het Amerikaans Congres de *Kansas-Nebraska Act* goed, waardoor nieuw land werd opengesteld voor blanke kolonisten... ten nadele van de indianenstammen die dit gebied twintig jaar tevoren « voor eeuwig » gekregen hadden in ruil voor hun oorspronkelijke gronden ten oosten van de Mississippi.

Wat zou uiteindelijk het lot zijn van de roodhuiden ? In een brief van 30 december 1854 aan pater Terwecoren liet Pieter-Jan De Smet zich pessimistisch uit, waarmee hij bewees absoluut niet naïef te zijn :

« Het lot van de indianen ten oosten van de Mississippi zal over enige tijd ook de stammen ten westen van dezelfde stroom treffen. Naarmate de blanke bevolking voortuit dringt en zich in het binnenland vestigt, trekken de inboorlingen zich geleidelijk terug. Reeds slaan de blanken een begerig oog op de vruchtbare gronden van de Delaware, de Patowatomi, de Shawanon en de andere grensstammen. Het zou mij niet verwonderen als binnen enkele jaren onderhandelingen worden aangeknoopt over de aankoop van deze gronden en de verplaatsing van de indianen.

« Ofschoon de verdragen volgens de letter aan de indianen "reservaten" waarborgen, dat wil zeggen het bezit van bepaalde gebieden waar zij zich ongestoord kunnen vestigen, kan men er zeker van zijn dat de veronderstelde behoeften van een blanke, welvarende bevolking later als voorwendsel zullen aangegrepen worden om de hand op deze gebieden te leggen en ze aan de indianen te ontnemen, hetzij door onderhandelingen of gedwongen verkoop, hetzij door hun toestand zo ondraaglijk te maken dat zij geen andere keuze hebben dan verder weg te trekken. De politiek van de Verenigde Staten is altijd

geweest om de roodhuiden te verdrijven uit het gebied van een nieuwe staat, zodra deze lid van de Unie geworden is.

« De toekomst van de arme indianenstammen is zeer somber. Over vijftig jaar zal men nog slechts povere resten vinden van oudtijds machtige naties.

« Indien de bewoners van het grote indiaans gebied met meer rechtvaardigheid en goede trouw behandeld waren, zou men geen last van hen hebben.

Zij beklagen zich, en met reden, over de slechtheid van de blanken. Men verdrijft de roodhuiden uit hun geboorteland, van de graven van hun voorvaders waaraan zij uit godsdienstige motieven zo gehecht zijn ; men verjaagt hen uit hun jachtvelden en van hun viswaters ; zij moeten dan elders hun tenten gaan opslaan, in landen die hun onbekend zijn. Nauwelijks zijn zij op de nieuwe grond tot welstand gekomen, of men verjaagt ze een tweede en derde maal.

« In de verdragen beloven de officiële agenten hen namens de regering bescherming en voorrechten, beloften die nooit worden nagekomen. Is het dan te verwonderen dat de indianen aan de blanken de naam geven

van "gespleten tongen" of leugenaars ? »

DE AMERIKAANSE BURGEROORLOG

In 1861, bij zijn terugkeer van weer eens een reis naar Europa, zette onze missionaris voet aan wal in een verscheurd land. Nadat Abraham Lincoln, een overtuigd abolitionist of voorstander van de afschaffing van de slavernij, tot president was verkozen, hadden de zuidelijke staten zich afgescheiden van de noordelijke. Pater De Smet, die in het Noorden verbleef, koos partij voor de yankees, wat broeder Pierre zeer betwistbaar noemt : « De propaganda legde het accent op de kwestie van de slavernij, die in feite in deze oorlog heel secundair

was. In werkelijkheid ging het om twee opvattingen over de maatschappij: het Noorden stond voor kapitalisme en vrijmetselarij, het Zuiden voor een samenleving gebaseerd op grond, familie en het beginsel van vaderschap » (*Le Père De Smet, apôtre des Peaux-Rouges (1801-1873)*, uitg. CRC, p. 28). Pikant detail: de grootste verdedigers van de zwarten waren later de felste propagandisten voor de uitroeiing van de roodhuiden!

Lincoln beseftte wat voor macht de jezuïeten vertegenwoordigden en overlaadde hen met weldaden en voordelen. Toen het Congres in 1863 alle meerderjarigen onder de wapens riep, met inbegrip van de geestelijkheid, protesteerde P. De Smet op grond van de wetten van de Kerk; hij kreeg genoegdoening en werd zelfs in het Witte Huis ontvangen. De leden van de Sociëteit van Jezus trokken vervolgens als aalmoezeniers mee met de noordelijken. Hun moed en naastenliefde wonnen het hart van de soldaten en dwongen het respect van de officieren af. Een generaal merkte op: « Wat zijn we met onze protestantse aalmoezeniers? Ze kunnen geen sacramenten toedienen en de simpelste soldaat heeft evenveel geestelijk gezag als zij. Alleen katholieke priesters kunnen voor militairen op het slagveld iets betekenen. »

Tussen twee gevechten in gaven de aalmoezeniers aan de soldaten godsdienstles, doopten hen,

bereidden hen voor op hun eerste communie. Op een dag kwam de aartsbisschop van New York in eigen persoon naar een kamp om vierhonderd militairen het vormsel toe te dienen!

OP BEZOEK IN DE MISSIES

De missies die pater De Smet in het Verre Westen gesticht had, kregen van de Amerikaanse overheid geen cent steun. In de lente van 1862 verliet de Grote Zwartrok per boot Saint-Louis om persoonlijk een heleboel materiaal aan zijn confraters te bezorgen.

Onderweg legde het schip regelmatig aan, wat Pieter-Jan De Smet in staat stelde om de indianenstammen langs de Missouri te bezoeken, de Blijde Boodschap te verkondigen en het doopsel toe te dienen. In fort Benton werd hij verwelkomd door twee Italiaanse jezuïeten, die hem vergezelden tot aan een nieuwe missiepost aan de voet van het Rotsgebergte: de missie van Sint-Pieter, pas anderhalf jaar tevoren gesticht in het gebied van de eertijds zo te duchten Zwartvoeten. Voor onze jezuïet was het een grote vreugde vast te stellen dat Christus eindelijk ook aanbeden werd door een stam die altijd als een van de meest wrede en woeste van de *Rocky Mountains* beschouwd was.

Een jaar later ging pater De Smet opnieuw op tocht. Hij bezocht verschillende stammen en diende meer dan vijfhonderd doopsels toe. In de missie van

Een kamp van Cheyenne in Wyoming, ca. 1880. Opmerkelijk is de grote tipi in het midden rechts die met kruisen beschilderd is. Volgens de auteur van het boek waaruit de foto komt, gaat het om "symbolen van de morgenster". Dat is larie: in werkelijkheid is dit « de tent waarin de tot het katholicisme bekeerde Cheyenne tot Christus baden en waar passerende missionarissen godsdienstles gaven » (broeder Pierre).

Sint-Pieter was het aantal christenen al verdubbeld ! Dankzij het geld dat de missionaris in Europa opgehaald had, kon hij hen een grote voorraad levensmiddelen, kleren en werktuigen schenken.

Pieter-Jan besloot daarop door Oregon te trekken, waar hij door de tot het katholicisme bekeerde indianen als een held onthaald werd. Hij was er getuige van ontroerende taferelen, zoals toen hij een kamp van Kalispel en Plathoofden naderde die zich klaarmaakten om op bizonjacht te gaan :

« Plotseling klonk er een zilverachtig geluid : het was het stamhoofd dat het *Angelus* luidde. Alle indianen zonken op de knieën en zegden godvruchtig het weesgegroet. Tot tranen toe bewogen viel ook de missionaris op zijn knieën en verenigde zijn gebed met dat van zijn kinderen.

« De volgende dag droeg hij op een nederig altaar, versierd met takken van een treurwilg, de mis op. De indianen zongen de litanieën van de H. Maagd ; velen gingen te communie. De dag ging voorbij in vrome gesprekken. Pater De Smet doopte de kinderen en deelde paternosters, medailles en scapulieren uit » (P. Laveille S. J., *Le P. De Smet, 1801-1873*, Luik-Rijsel, 1913, p. 439).

Wat een prachtig werk van kerstening ! Hoe schitterend had de toekomst van de oorspronkelijke bewoners van Noord-Amerika er kunnen uitzien... als de vijandige krachten het niet gehaald hadden. Want in Oregon stelde de Grote Zwartrok ook vast hoezeer de katholieke missies bedreigd waren : *« Elke dag dringt de blanke invasie verder door. De alcohol komt met hele karrenvrachten toe. Op vele plaatsen kunnen de indianen niet weerstaan aan de gewelddadigheid en de immoraliteit van de Amerikaanse pioniers. Ongetwijfeld zullen de gronden die door de missionarissen vruchtbaar gemaakt zijn weldra ten prooi vallen aan de indringers. De christenen zullen uitgeroeid worden of verdreven naar de dorre canyons in de bergen... »*

« DE BESTE INDIAAN IS EEN DODE INDIAAN »

« Men ziet de Amerikaanse Republiek met de snelheid van een adelaar naar de volheid van zijn macht stijgen. Elk jaar annexeert hij nieuwe landen. Hij streeft slechts één doel na : zijn grondgebied uitstrekken van de Atlantische tot de Grote Oceaan, teneinde de hele wereldhandel te omvatten en aan alle andere volkeren de voorrang te betwisten. » Woorden die pater De Smet al neerschreef op 26 februari 1858.

Voor de meeste Amerikanen, en al zeker voor de protestantse machthebbers in Washington, kon er geen sprake van zijn het land te delen met de oorspronkelijke bewoners. Zij zagen in de indianen enkel barbaarse "wilden" die het oprukken van de beschaving in de weg stonden.

« Zowel voor de fundamentalistische kolonisten van de 17de eeuw als voor de vaders van het Amerikaans nationalisme die doordrongen waren van het rationalisme van de 18de eeuw, heeft de Amerikaanse politieke constructie een duidelijke zending : de vervulling van een programma van hernieuwing

Joseph, het opperhoofd van de Doorboorde Neuzen, gefotografeerd rond 1875. Zoals zijn stamgenoten was hij gekerstend door de jezuïeten. Hoewel hij vrede met de blanken nastreefde, werden de Doorboorde Neuzen van hun woongebied verjaagd. Hij leidde de vlucht van zijn stam naar Canada, genadeloos achtervolgd door het Amerikaanse leger.

van het christendom » (Aymeric Chauprade, *Chronique du choc des civilisations*, Périgueux, 2009, p. 36). De Amerikanen hebben zich altijd beschouwd als het christelijk uitverkoren volk dat tot missie had het nieuwe Beloofde Land te bevolken. En wee diegenen die hen daarbij voor de voeten liepen.

« Het rode ras », aldus senator Thomas Benton in die tijd, « is verdwenen uit de streken aan de Atlantische Oceaan. De stammen die weerstand boden aan de beschaving werden uitgeroeid. Ik voor mij kan niet protesteren tegen wat het effect lijkt te zijn van een goddelijke wet. De volkeren die zich op de weg van de Blanken bevonden, hadden geen ander alternatief dan geciviliseerd of vernietigd te worden » (aangehaald in Godefroid Kurth, *Sitting Bull*, Brussel, 1879, p. 7).

De indianenstammen van wie men de grond afgenomen had – of “gekocht” voor een belachelijke prijs – werden verdreven naar een gebied dat voor hen « gereserveerd » was. Het was echter veel te klein om toe te laten dat ze daar van de bizonjacht konden leven, met vaak armoede en zelfs hongersnood tot gevolg. « Bovendien kon de indiaan van de reservaten niet verhoppen dat hij lange tijd van zijn beperkt territorium zou kunnen genieten. Vaak bleek dat het waardeloos geachte gebied een of andere kostbare mijn bevatte. De emigranten stroomden toe, de wilden verzetten zich tegen de invasie ; er werd over en weer geschoten. De federale troepen kwamen tus-

senbeide. Een nieuw verdrag werd aan de stam opgelegd, die zich verplicht zag vaak heel ver weg te trekken naar een nieuw “gereserveerd” gebied... dat weldra ook weer het voorwerp van betwisting zou worden » (Laveille, *op. cit.*, p. 451). Zo moesten de Creek twaalfmaal van woongebied veranderen, om tenslotte door het leger uitgeroeid te worden.

Op sommige plaatsen grepen de blanken naar gruwelijke middelen om de autochtone bevolking te liquideren. Dat was meer bepaald het geval aan de westkust, die door toedoen van de *Gold Rush* de meest amorele pioniers herbergde. « Er zou een dik boek nodig zijn », schreef Helen Jackson aan het eind van de 19de eeuw, « om de onrechtvaardigheden, gewelddaden en moordpartijen te verhalen die sinds dertig jaar aan de kust van de Stille Oceaan begaan zijn » (*A Century of Dishonor*, 1881, p. 337).

We hebben het al gehad over het noodlottig effect van alcohol op de indianen. De blanken wisten dat en deden er alles aan om hun vijanden aan het “vuurwater” verslaafd te maken. Welgestelde kolonisten loofden een geldpremie uit voor iedereen die een indianenscalp kon tonen. De jacht op de rode man werd een sport die men in groep beoefende. Sommigen verkochten hen meel of suiker die met arsenicum vermengd waren of vergiftigden hun drinkwater met strychnine. Een missionaris vernam op een keer van betrouwbare getuigen dat bepaalde blanken, om een indianenkamp op te ruimen, besmette kleren in de buurt achterlieten; de roodhuiden trokken die aan, waarna de pokken de hele populatie uitroeiden...

Het is die afgrijselijke mentaliteit die pater De Smet in 1862 deed schrijven: « *De Hemel zal afrekenen met een land dat zoveel gruwelijkheden kan toelaten !* »

DE OPSTAND VAN DE SIOUX

Om te ontkomen aan de steeds verder reikende greep van de Verenigde Staten waren de Sioux weggetrokken naar het noordelijk deel van de *Great Plains*, het prairieland tussen de Mississippi en de Rocky Mountains. De blanke kolonisten hadden oorspronkelijk weinig belangstelling voor dit gebied en stootten liever door naar het verre Westen, aangelokt door de verhalen over goud. Op de conferentie van fort Laramie (1851) had Washington de Sioux en andere stammen het ongestoord bezit van de prairies beloofd, in ruil voor de oprichting van een aantal forten en de toelating voor pioniers om met hun huifkarren van een vaste route over land gebruik te maken. Bovendien zouden de indianen gedurende een halve eeuw een jaarlijkse vergoeding van 50.000 dollar krijgen.

Maar de Amerikaanse senaat wijzigde eenzijdig het verdrag en besliste

om de vermelde som nog maar gedurende vijftien jaar uit te betalen (cf. Jackson, *A Century of Dishonor*, p. 75). Het geld werd bovendien heel onregelmatig overgemaakt en vaak verdween een groot deel in de zakken van corrupte ambtenaren. In 1858 werd Minnesota als staat opgericht; nieuwe kolonisten drongen binnen op indiaans territorium en maakten jacht op de bizonen die voor de autochtone bevolking van levensbelang waren. Tot overmaat van ramp brak in datzelfde jaar de *Colorado Gold Rush* uit en trokken massa's goudzoekers van oost naar west over de Grote Vlakten. Bijzonder ingrijpend was tenslotte de aanleg van de transcontinentale spoorweg waarmee men in 1862 begon: het « ijzeren paard » werd het gehate symbool van de blanke veroveringszucht.

Voor de indianen was het duidelijk dat de bleekgezichten met gespleten tong hadden gesproken. De Sioux, die niet zoals zoveel andere stammen de weldoende invloed van het missioneringswerk door de Grote Zwartrok hadden ondergaan, namen bloedig wraak. In 1862 vielen zij de nederzettingen van de blanke pioniers aan de rivier de Minnesota aan, met een groot aantal slachtoffers tot gevolg.

Om een eind te maken aan de *Minnesota Uprising* zond Washington een leger op hen af. Zes weken later was de opstand voorbij. Achtendertig gevangenen genomen leiders werden ter dood veroordeeld en opgehangen. De biograaf van pater De Smet vermeldt in dit verband een belangrijk feit, dat nog maar eens aangeeft hoezeer de indianen openstonden voor het christendom: « In hun gevangenis kregen zij het bezoek van een priester. Allemaal, op vijf na, vroegen zij het doopsel; enkelen konden zelfs op kerstdag hun heilige communie doen » (Laveille, *op. cit.*, p. 455). Kalm, bijna blij, bestegen zij het schavot.

De gouverneur van Minnesota maakte van het oproer gebruik om alle indianen uit zijn staat te verbannen – ook deelstammen van de Sioux die helemaal

Na het neerslaan van de *Minnesota Uprising* (1862) werd een kamp van 1700 Sioux vlakbij de rivier door de blanken met een palissade afgezoomd, terwijl de leiders van de indianen in fort Snelling berecht werden. Een metafoor voor wat de autochtone bevolking van Noord-Amerika te wachten stond...

Vredesovereenkomst tussen blanken en indianen onder leiding van Black Kettle, opperhoofd van de zuidelijke Cheyenne (zittend in het midden), op 28 september 1864. Twee maanden later werd het kamp van Black Kettle door de *Colorado Volunteers* uitgemoord, hoewel het zich onder de bescherming van de Amerikaanse vlag bevond.

niet hadden meegedaan en de Winnebago, een vredelievende gemeenschap van tweeduizend zielen. Zij werden verder naar het westen gedeporteerd.

DE GROTE ZWARTROK TER HULP GEROEPEN

Pater De Smet had een brief naar de president geschreven om het leven van de achtendertig te sparen, in de hoop om de blanken die in handen van de Sioux gevallen waren te redden. Als enig antwoord stuurde Lincoln een tweede leger onder generaal Sully. Maar telkens als het tot een treffen kwam, maakten de indianen zich na kortstondige tegenstand uit de voeten. Zij waren ongrijpbaar en voerden een guerillaoorlog tegen de militairen. Al snel zag Washington in dat de kostbare campagne, midden in de burgeroorlog dan nog, geen resultaten opleverde. Zou de Grote Zwartrok hier geen nuttige diensten kunnen bewijzen?

Pieter-Jan De Smet werd uitgenodigd in de Amerikaanse hoofdstad en men vroeg hem om de Sioux in naam van de VS vredesvoorstellen over te maken.

Onze missionaris twijfelde lang, want hoeveel krediet zou hij als afgezant van het Witte Huis bij de indianen nog hebben? Uiteindelijk besloot hij, met de goedkeuring van zijn overste, toch te gaan – maar alleen en op zijn eigen kosten. « *Ik vertrouw mezelf toe aan de voorzienigheid van God en de bescherming van de Maagd Maria, onze goede Moeder. Ik ben gezonden in gehoorzaamheid en onder de auspiciën van de regering, om woorden van vrede te brengen. Het ogenblik is weliswaar kritiek; maar als God voor ons is, wie zal dan tegen ons zijn?* »

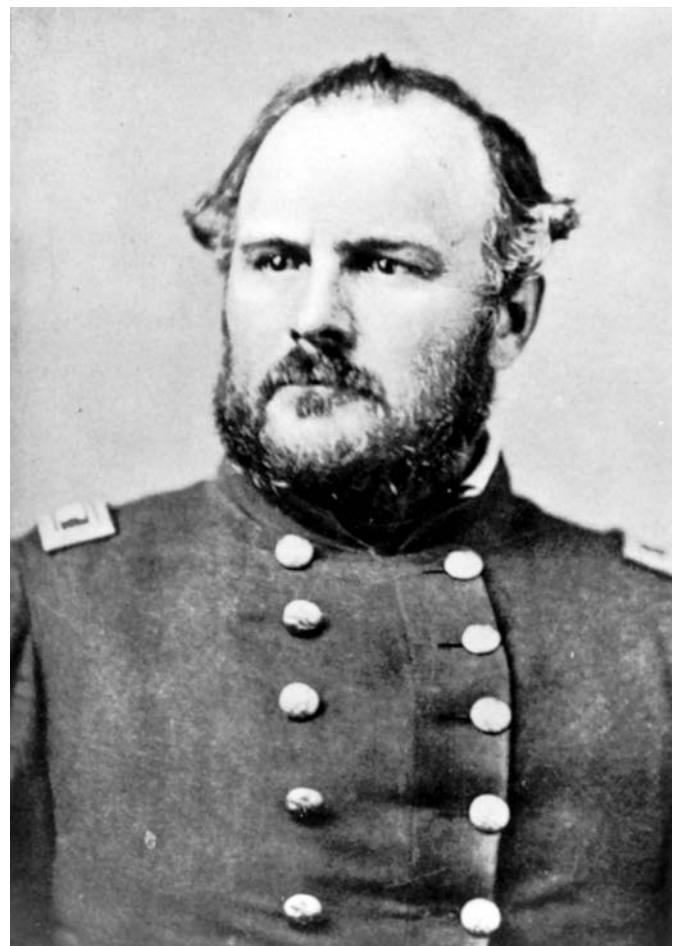
Na een lange reis per stoomboot over de Missouri bereikte de pater in de vroege zomer van 1864 fort Berthold, vlakbij de kampplaats van drie stammen die de blanken gunstig gezind waren. Enige tijd later arriveerden driehonderd Sioux, in

oorlogskleuren, aan de overkant van de stroom. Zonder te aarzelen stak pater De Smet helemaal alleen in een bootje de Missouri over. Drie uur lang onderhield hij zich met de krijgers. Hun aanvoerders waren bereid over vrede te spreken en het aanbod van Washington te aanvaarden.

Het was generaal Sully die alles verknoeiide. Hij wou pas over vrede praten nadat hij “de wilden” een voorbeeldige bestraffing had toegediend. Handelde hij op eigen initiatief of met de goedkeuring van de regering? Als het laatste waar was, betekende dit dat er op slinkse wijze misbruik was gemaakt van het gezag van de Grote Zwartrok om de Sioux binnen het bereik van het leger te lokken...

Om zijn rol van vredesapostel niet te compromitteren keerde Pieter-Jan ontgoocheld terug naar Saint-Louis.

« Maar de verwaande generaal zou tot zijn eigen schade ondervinden dat het woord van een jezuïet meer kracht had dan de wapens van zijn soldaten » (Laveille p. 462). Tevergeefs doorkruiste hij met een reusachtige troepenmacht maandenlang de streek, zonder dat hij de roodhuiden tot een beslissend gevecht verleiden kon. Toen zijn voorraden op waren, moest hij noodgedwongen rechtsomkeer maken.

Kolonel Chivington, de slachter van Sand Creek.

HET BLOEDBAD VAN SAND CREEK

De moordende aanval van de Sioux op de kolonisten in Minnesota had verstrekkende gevolgen. Voor veel blanken bewees het gebeuren dat de indianen een verderfelijk ras waren. De gemiddelde Amerikaanse kolonist weigerde een onderscheid te maken tussen "goede" en "slechte" indianen, vredelievende en oorlogszuchtige, gekerstende en heidense. «We moeten dit brutale en ondankbare ras uitroeien», schreef *The Rocky Mountains News* in 1864.

Een jaar later riep een voormalig methodistisch prediker en oud-kolonel uit de burgeroorlog, John M. Chivington, een «oorlog zonder genade» uit tegen de roodhuiden. «Vervloekt is iedereen die sympathiseert met indianen», zei Chivington. «Ik geloof dat het rechtvaardig en eerzaam is om alle middelen onder Gods hemel te gebruiken om roodhuiden te doden.»

Een door hem geleide militie, de *Colorado Volunteers*, ondernam op 29 november 1864 een verrassingsaanval op een kamp van Cheyenne. De meeste mannen waren op dat ogenblik op jacht; om hun vreedzame bedoelingen duidelijk te maken, hadden ze een Amerikaanse vlag gehesen boven de tipi van hun opperhoofd, Black Kettle, die kort tevoren nog een verdrag met de blanken gesloten had.

De militie van Chivington stortte zich met een ongehoorde brutaliteit op de achterblijvers. «Dood ze allemaal, groot en klein: uit eitjes komen luitzen!», luidde het ordewoord van de kolonel. De ongewapende indianen zwaaiden in paniek nog met een witte vlag, maar het mocht niet baten. Tweehonderd Cheyenne werden omgebracht, overwegend vrouwen en kinderen. De doden werden zwaar verminkt: ze werden gescalpeerd, van velen werden de oren, vingers en genitaliën afgesneden en als trofee meegenomen. Chivington en zijn mannen werden als helden onthaald in Denver.

Waarom die blinde furie tegen vredelievende roodhuiden? Uit wraak, uit haat en... *omdat de Cheyenne katholiek waren.*

Toen het nieuws van het bloedbad Washington bereikte, opende het Congres een onderzoek. Er werden verschillende rapporten ingediend, maar de zaak werd keer op keer verdaagd. Omdat Chivington ontslag nam uit het leger, werd hij niet verder vervolgd. Eén van zijn ondergeschikten, kapitein Soule, die geweigerd had aan de slachtpartij mee te werken en tegen de kolonel getuigde, werd kort daarna in een hinderlaag gelokt en doodgeschoten.

Omdat de aanvoerders van de indianen in het getroffen kamp de vredelievende fractie vormden, maakte de uitmoording de weg vrij voor de haviken onder de roodhuiden. Black Kettle bleef de vrede prediken, maar de meeste andere leiders sloten zich aan bij de Comanche en de Kiowa en groeven de strijdbijl op, in een verbeterde poging om de blanke opmars te stoppen.

Sand Creek Massacre was helaas geen alleenstaand feit. Men schat dat de Amerikanen op tien jaar tijd honderdduizend indianen uitgemoord hebben.

«WIJ WILLEN UW SOLDATEN NIET»

In oktober 1864 kreeg Pieter-Jan De Smet van zijn provinciaal de opdracht nogmaals naar Europa te reizen om geld voor de missies en de scholen van de jezuïeten in te zamelen. Tijdens zijn verblijf in zijn geboorteland werd hij vereerd met de Leopoldsorde en liet hij op aandringen van zijn familie toe dat zijn portret geschilderd werd.

Kort voor hij weer inschepte voor de Nieuwe Wereld schreef hij: «Ik hoop dat ik nog een tijdje zal kunnen werken voor de glorie van God en het heil van de zielen... Er ontbreekt me altijd iets wanneer ik niet te midden van mijn geliefde wilden ben. Ik heb het beste deel van mijn leven bij de indianen doorgebracht; aan hen wil ik de enkele jaren wijden die me nog resten en bij hen verlang ik te sterven» (2 juni 1865).

De haat die de blanken demonstreerden, leidde bij de indianen tot een rebellie die steeds verder uitdeinde en waaraan ook stammen meededen die zich altijd vredelievend opgesteld hadden. Allemaal beseften zij dat de blanken hun uitroeiing op het oog hadden; hun overlevingsdrang maakte hen bloeddorstig. Het bekerings- en beschavingswerk van de Grote Zwartrok dreigde volkomen teloor te gaan.

Eens te meer hoopte Washington dat onze missionaris voor hen de kastanjes uit het vuur zou halen. «Iedereen kent uw verstandhouding met de stammen», schreef de commissaris van de *Indian Affairs* hem. «Het lijkt geen twijfel dat uw aanwezigheid in hun midden de beste resultaten zal opleveren...»

Opnieuw stemt pater De Smet toe. In de lente van 1867 gaat hij op pad vanuit Chicago, dwars door Iowa, om vervolgens via de Missouri naar het noorden te varen. De indianen die hij onderweg ontmoet, uiten hun grote bitterheid: «Vaak komen er afgezanten van de Grote Vader [*de Amerikaanse president*] tot bij ons. Ze lopen over van toespraken en beloften. Maar waarom leiden al die mooie woorden nooit, absoluut nooit, tot enig resultaat? Waarom heeft de Grote Vader geen medelijden met ons?»

In het gezelschap van twee generaals die door de regering afgevaardigd zijn, onderneemt onze jezuïet een campagne om vrede te stichten. De indianen wantrouwen de militairen, maar omwille van de Grote Zwartrok zijn ze bereid naar de blanken te luisteren: hij tenminste spreekt niet "met gespleten tong".

Veel roodhuiden brengen hun klachten onverbloemd onder woorden: «Ik hou van mijn kinderen zoals jij van jouw kinderen houdt, blanke man, en als ik zie dat zij van honger sterven dan maakt dat mijn hart zwart en ben ik kwaad. Wij zijn blij met de handelaars, maar willen jullie soldaten en wegeaanleggers niet. Het land is van ons en wij willen het behouden. Zeg de Grote Vader dat wij het niet verkopen en zeg hem dat hij zijn soldaten thuis moet houden» (een oude krijger van de Sioux, aangehaald in Ulrich W. Hiesinger, *Indian Lives*, Munchen-New York, 1994, p. 13).

Omdat de zwartrok er bij hen zo op aandringt, zijn de indianen bereid vrede te sluiten. Op enkele

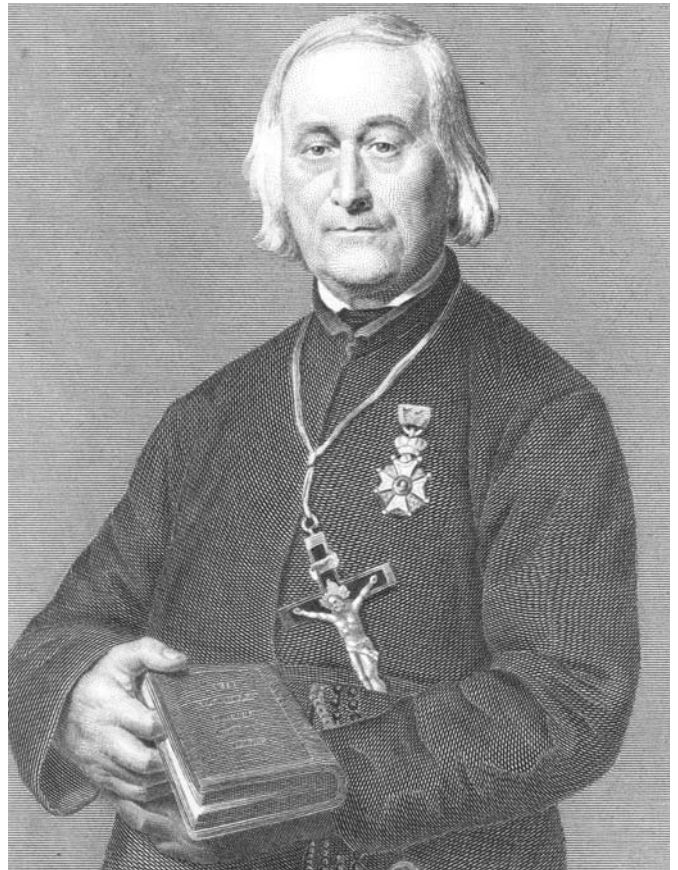
weken tijd hernieuwen alle stammen in het stroomgebied van de Boven-Missouri tegenover de generaals hun beloften van goede verstandhouding.

IN HET KAMP VAN SITTING BULL

De harde kern van onverzoenlijke roodhuiden hield zich ondertussen op in de omgeving van de rivier de Yellowstone. Washington had de rekening opgemaakt: « Als de volledige onderwerping van de indianen met de wapens moet verkregen worden, dan zal dat het land 500 miljoen dollar kosten », aldus generaal Sherman. Onderhandelen was goedkoper, en als de Grote Zwartrok wou meewerken was de kans op succes groot.

Pieter-Jan De Smet, intussen 68 jaar oud en erg verzwakt, beloofde zijn steun. Hij besepte immers maar al te goed dat zijn geliefde indianen in een totale oorlog met de blanken aan het kortste eind zouden trekken. Op 30 maart 1868 ging hij op weg in het gezelschap van een commissie van hoge militairen die de opdracht had een « definitieve vrede » te sluiten. Als locatie voor de belangrijke conferentie was fort Rice aan de Boven-Missouri uitgekozen.

Na aankomst in het fort besloot de oude missionaris met een beperkt escorte verder door te dringen in de *Badlands* van Dakota, een onherbergzame

Pater De Smet in 1865, met de Leopoldsorde die hij toen in België ontving. Gravure naar een schilderij door Nicaise De Keyser.

Sitting Bull, het beroemde opperhoofd dat pater De Smet ontving in het indianenkamp bij de Yellowstone. Op deze foto draagt hij een crucifix dat hem geschonken werd door een missionaris, misschien wel de Grote Zwartrok zelf.

streek vol ravijnen waarachter de vijandige stammen zich verscholen. Na enkele dagen kwamen verkenners aangereden; alleen de Grote Zwartrok kreeg toegang tot het indianenkamp aan de Yellowstone, « want elke andere blanke zou het zijn scalp kosten ». De pater ontplooide zijn vredesbanier: aan de ene kant droeg deze de heilige naam van Jezus, aan de andere kant de beeltenis van de H. Maagd Maria, omgeven met gouden sterren.

In het kamp verbleven vierduizend roodhuiden, onderling verbonden door een verschrikkelijke eed tegen alle bleekgezichten. Maar de Grote Zwartrok werd met het grootste respect ontvangen en kreeg een speciale wigwam tot zijn beschikking die bewaakt werd door de dapperste krijgers.

De volgende ochtend nam Sitting Bull, het opperhoofd van de Hunkpapa, het woord:

« Zwartrok, met moeite blijf ik rechtop onder het gewicht van het bloed dat ik vergoten heb. De blanken hebben de oorlog aangestoken. Hun ongerechtigheden, hun wreedheden tegenover onze families, het bloedbad op bevel van Chivington hebben mijn zenuwen doen trillen. Ik ben opgestaan, ik heb mijn tomahawk genomen en ik heb de bleekgezichten al het kwaad aangedaan dat ik kon. Vandaag ben jij in ons midden en tegenover jou vallen mijn armen als dood omlaag. Ik zal je vredeswoorden aanhoren. »

Daarop werd een grote raad bijeengeroepen. Pater De Smet smeekte de indianen met aandrang om de wapens neer te leggen. Wat konden zij uitrichten tegen het formidabele leger van de blanken? Zeker, de bleekgezichten hadden veel kwaad

gedaan, maar hun Grote Vader wou nu voor altijd vrede. In ruil voor de gronden die bezet waren door de kolonisten zou hij de roodhuiden levensmiddelen, kleren en werktuigen in overvloed schenken.

Sitting Bull en de andere leiders stemden ermee in afgezanten mee te sturen naar fort Rice. Daar werd op 2 juli 1868 een vredesconferentie gehouden waarop meer dan vijftigduizend indianen vertegenwoordigd waren. De Amerikaanse generaals deden plechtige beloften. De Sioux lieten heel Nebraska en Minnesota aan de blanken, maar eisten in ruil dat het territorium ten noorden van de Niobrara – de latere staat Zuid-Dakota – exclusief hun bezit zou blijven. « Daarop ging men uit elkaar, waarbij iedereen zichzelf gelukwensde met een verzoening waarvan men dacht dat ze definitief was... » (Laveille p. 499).

EEN PROTESTANTSE MACHTSGREEP

In de gedachte van de Grote Zwartrok was de verzoening met de Sioux slechts het voorspel tot hun bekering. Hij was ervan overtuigd dat met de genade van God ook bij hen mogelijk was wat de jezuïeten bij zoveel andere stammen gerealiseerd hadden. Hadden de Sioux al niet onmiddellijk na de pacificatie om zwartrokken gevraagd? Toen onze missionaris in 1870 zijn laatste reis langs de bovenloop van de Missouri maakte, kon hij vaststellen dat het terrein vruchtbaar was voor het zaaien van het geloof. Hij bezocht bijna twintigduizend Sioux en diende meer dan vierhonderd doopsels toe.

Maar net op het ogenblik dat de volledige kerstening van het indiaanse volk nog slechts een kwestie van tijd leek, bracht Washington het schitterende werk van pater De Smet de doodsteek toe.

Ulysses S. Grant, de generaal die de noordelijken naar de overwinning in de burgeroorlog had geleid, was in 1869 president geworden. In het kader van zijn *Indian Peace Policy* vaardigde hij uit dat de agenten verantwoordelijk voor de reservaten van de roodhuiden zouden gekozen worden uit de verschillende religieuze belijdenissen. Elke belijdenis mocht vijf vertegenwoordigers sturen naar een conferentie in de hoofdstad. Pieter-Jan De Smet kreeg de opdracht de vijf katholieken aan te duiden... die tot hun grote ontsteltenis in Washington vaststelden dat zij in de minderheid waren, want *elke* protestantse sekte was aanwezig met vijf afgezanten. Hoewel 95 % van de indianen katholiek waren, hadden quakers, presbyterianen, methodisten enz. evenveel recht van spreken!

Met die kunstgreep kwamen de protestanten aan het hoofd van de meeste reservaten; de katholieken moesten het stellen met zeven agenten op een totaal van 73... « De indianen die reeds

onderricht en gedoopt zijn als katholieken », schreef een krant, « worden verdeeld onder de verschillende belijdenissen. De missionarissen die de arme wilden gekerstend hebben met de aalmoezen die ze in Europa opgehaald hebben, worden verdreven uit de missieposten die zij gesticht hebben. »

Bijna honderdduizend indianen werden van de ene dag op de andere weggetrokken uit de Kerk en blootgesteld aan geloofsafval. In de scholen die de jezuïeten voor de kinderen van de indianen gesticht hadden, werden protestantse leraars aangesteld. De roodhuiden die altijd met zoveel nadruk om zwartrokken gevraagd hadden, kregen predikanten die er zich op toelagden het katholicisme zo grondig mogelijk uit te roeien...

De Grote Zwartrok stuurde brief na brief, ondernam stappen, vroeg gesprekken aan. Men luisterde amper naar hem en deed hem vriendelijk uitgeleide. De indianen waren op dat ogenblik gepacificeerd; waarom moest men nog rekening houden met een oude missionaris die men niet meer nodig had?

NUNC DIMITTIS

Maar ook de vrede bleef niet duren. Zoals hierboven gezegd had Washington in fort Rice aan de Sioux beloofd dat het territorium ten noorden van de Niobrara niet door de blanken zou gekoloniseerd worden. Enkele jaren later vond men echter goud in de Zwarte Heuvels. De mijnontginners stroomden toe en gedroegen zich alsof ze in veroverd gebied waren. De indianen protesteerden bij de Grote Vader, maar tevergeefs.

Het blanke verraad dreef de Sioux en andere stammen uit de Grote Vlakten opnieuw tot een opstand. De missionarissen die altijd al een kalmerende invloed hadden uitgeoefend op de rode krijgers, waren verdwenen. Generaal Custer, uitgestuurd om de rebellie de kop in te drukken, werd in de vallei van de Little Big Horn verrast door Sitting Bull en op 25 juni 1876 samen met zijn hele troepenmacht op gruwelijke wijze afgeslacht. Op dat ogenblik was pater De Smet er niet meer om de fouten van de Amerikaanse republiek ongedaan te maken en het bloedbad te verhinderen...

De Grote Zwartrok overleed in Saint-Louis op 23 mei 1873. « Al heeft hij de fatale uitroeiing van de indianenstammen in de Verenigde Staten niet kunnen voorkomen, toch heeft hij hen in de schoot van de katholieke Kerk de verzekering geschonken van een beter leven en een koninkrijk dat hen niet zal afgenomen worden door de onrechtvaardigheid van de mensen » (Laveille p. 545).

redactie KCR

Nederlandstalige uitgave van *Il est Ressuscité ! La Contre-Réforme Catholique au XXIe siècle*.

Stichter : † Abbé Georges de Nantes.

Hoofredacteur : Broeder Bruno Bonnet-Eymard, Maison Saint-Joseph, F-10260 Saint-Parres-lès-Vaudes.

Verantwoordelijke uitgever : A. Van der Schraelen, Driesheide 45, B-2980 Zoersel.

Abonnement : € 10. Steunabonnement : vanaf € 15. Buitenland : € 12.

Rekening 000-3302057-80. IBAN : BE47 000 3302057 80. BIC : BPOTBEB1.

Internet : <http://nl.crc-resurrection.org/> – E-mail : hij.is.verrezen@gmail.com